

บทที่ 3

การไกล่เกลี่ยคดีอาญาในต่างประเทศ

รูปแบบต่างๆ ของการยุติคดีอาญาก่อนถึงชั้นศาลอันเป็นรูปแบบที่เป็นผลของแนวคิด การผันคดีหรือการเปลี่ยนเส้นทางของคดี (Diversion) แนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) แนวคิดการไกล่เกลี่ยคดีโดยคนกลาง (Mediation) และแนวคิดอื่นๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 นั้น จะมีประโยชน์มากในการใช้ศึกษาเปรียบเทียบการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในประเทศไทย อย่างไรก็ตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เน้นศึกษาการยุติคดีอาญาโดยนายอำเภอ ซึ่งนายอำเภอเป็นตำแหน่งที่มีลักษณะเฉพาะของสังคมไทยที่มีประวัติศาสตร์มาจากการปกครองปกครองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ระบุไว้เฉพาะ การจะค้นคว้าหาบุคคลในตำแหน่งที่มีบทบาทและหน้าที่ดังเช่นนายอำเภอในประเทศไทยนั้นหาได้ยาก ที่จะใกล้เคียงที่สุดน่าจะเป็น ตำแหน่ง Sheriff ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ทำหน้าที่ปราบปรามผู้ร้ายอย่างนายอำเภอ¹ เป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในเมืองที่เรียกว่า County² และถือเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Agencies) หน่วยงานหนึ่งซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป แต่หน้าที่การปราบปรามผู้ร้ายนี้เป็นเพียงหน้าที่หนึ่งในหลายๆ หน้าที่ของนายอำเภอในประเทศไทยซึ่งมีหน้าที่ด้านอื่นๆ อีก เช่น การเป็นพนักงานสอบสวนในคดีอาญา การปกครองท้องที่ การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การจะค้นคว้าหาบทบาทของนายอำเภอในการไกล่เกลี่ยและยุติคดีอาญาในต่างประเทศเพื่อนำมาสนับสนุนแนวคิดบทบาทการไกล่เกลี่ยคดีอาญาโดยนายอำเภอของประเทศไทยนั้นจึงเป็นเรื่องยาก แต่สาระสำคัญของการให้นายอำเภอเป็นผู้ไกล่เกลี่ยคดีอาญานั้น ถือเป็น การยุติหรือการไกล่เกลี่ยคดีโดยคนกลาง (Mediator) ดังนั้นการค้นคว้าศึกษาเรื่องการไกล่เกลี่ยยุติคดีอาญาโดยคนกลางในต่างประเทศจึงเป็นเรื่องที่มีความเป็นไปได้และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ความเหมาะสมในการไกล่เกลี่ยคดีอาญาโดยนายอำเภอในประเทศไทยได้ ซึ่งในที่นี้จะศึกษาเฉพาะประเทศออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐเยอรมัน และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

¹ So Sethaputra. (2005). *New Model English – Thai Dictionary*. p. 739.

² Bryan A. Garner. (Eds). (2001). *Black's Law Dictionary*. p. 1381.

การศึกษาในแต่ละประเทศข้างต้นจะทำการศึกษา 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรกจะศึกษาระบบการยุติธรรมทางอาญากระแสหลักซึ่งศึกษาถึงโครงสร้างของระบบกฎหมาย ระบบศาล และอธิบายขั้นตอนการดำเนินคดีอาญากระแสหลักในประเทศนั้นๆ ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่การเกิดคดีจนกระทั่งถึงชั้นศาลที่คดียุติแล้วนำเข้าสู่กระบวนการบังคับโทษ เหตุที่ต้องมีการศึกษาระบบการยุติธรรมทางอาญากระแสหลักก่อนนี้จะทำให้ทราบถึงระบบทางเดินแห่งคดีอาญาในประเทศนั้นๆ และทำให้การศึกษากฎการไต่ถามคดีอาญาซึ่งได้เบนออกจากระบบทางเดินหลักแห่งคดีว่าออกมาจากขั้นตอนใด ส่วนไหนของระบบคดีอาญากระแสหลักของประเทศนั้นๆ ซึ่งทำให้เข้าใจง่ายและเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ตามการอธิบายกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลักในแต่ละประเทศนั้น เป็นเพียงการอธิบายขั้นตอนโดยสรุปเพื่อให้เห็นภาพคร่าวๆ เท่านั้น ไม่ได้ลงลึกในรายละเอียดแต่อย่างใด ซึ่งการลงลึกในรายละเอียดประเด็นดังกล่าวยังไม่มีความจำเป็นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แต่อย่างใด แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาในรายละเอียดและลงลึกในประเด็นที่สองหรือประเด็นหลังก็คือศึกษารูปแบบการไต่ถามคดีอาญาในแต่ละประเทศเหล่านี้ ว่ามีแนวคิดรูปแบบ วิธีการการดำเนินการอย่างไร แม้กระทั่งศึกษาถึงกรณีศึกษาหรือกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้นำไปปรับใช้และพัฒนาการไต่ถามคดีอาญาของประเทศไทยต่อไป ในกรณีนี้เฉพาะสาธารณรัฐฟิลิปปินส์เท่านั้นที่ได้มีการศึกษาไปถึงโครงสร้างทางการปกครองและลักษณะสังคมด้วย เพราะจะได้นำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับสภาพสังคมไทยในการศึกษาความเหมาะสมในการนำรูปแบบการไต่ถามคดีอาญาในระดับหมู่บ้านของประเทศนี้ไปปรับใช้กับสังคมไทย โดยจะนำเสนอประเด็นข้างต้นเป็นรายประเทศไป ดังนี้

3.1 การไต่ถามคดีอาญาของประเทศออสเตรเลีย

3.1.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลักในประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศในเครือจักรภพอังกฤษมีชื่ออย่างเป็นทางการว่าเครือรัฐออสเตรเลีย (Commonwealth of Australia)³ ใช้ระบบกฎหมายตามแบบอังกฤษ คือระบบกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (Common Law)⁴ ปกครองในรูปแบบรัฐรวมมีรัฐบาลกลางและแบ่งเป็นรัฐในเครือจักรภพออสเตรเลีย 6 รัฐกับ 2 มณฑล ดังนั้นระบบกฎหมายและระบบศาลจะมีทั้ง 2 ระดับคือระดับรัฐและระดับประเทศโดยจะกล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้

³ Stellar Sydney education and migration centre. (2005). Australia. Retrieved November 18, 2009, from <http://stellar.igetweb.com/index.php?mo=3&art=26206>.

⁴ Geoffrey Sawyer. (1968). *The Australian and the law*. pp. 11 – 12.

1) ระดับรัฐ นั้นจะประกอบด้วยศาลชั้นต้นที่เรียกว่า State Magistrates' Court เป็นศาลท้องถิ่นซึ่งมีผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่คดี (Justice of the peace) เป็นผู้พิจารณาพิพากษาและบริหารจัดการคดีจะรับพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาเล็กน้อย ไม่มีคณะลูกขุนเป็นองค์ประกอบในกระบวนการพิจารณาแต่อย่างใด ในรัฐเซาท์ออสเตรเลีย รัฐเวสเทิร์นออสเตรเลีย และรัฐนอร์ทเทิร์นเทอริทอรีเรียกว่า ศาลท้องถิ่นหรือ Local Courts รัฐนิวเซาท์เวลเรียกว่า Small Dept Court และรัฐทาสมาเนียเรียกว่า Court of Requests และในบางรัฐมีศาลที่พิจารณาคดีอาญาเล็กน้อยๆ เรียกว่า Court of Petty Sessions ศาลในระดับสูงขึ้นไปเป็นศาลระดับกลางคือ State Intermediate Courts ซึ่งรับพิจารณาคดีใหญ่ขึ้นจะมีคณะลูกขุนในการพิจารณา ศาลระดับนี้อาจเรียกว่า District Court, County Court หรือ Court of General Sessions ก็มี ซึ่งมีหน้าที่พิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา และรับอุทธรณ์คดีอาญาของศาล State Magistrates' Court ด้วย แต่ในดินแดนหรือมณฑลออสเตรเลียตะวันตกเทอริทอรีจะไม่มีศาลชั้นกลางนี้ นอกจากนี้ยังมีศาลสูงสุดแห่งรัฐ (The Supreme Courts of the States) ที่รับอุทธรณ์หรือฎีกาคดีของศาลล่างแต่จะจำกัดจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท ซึ่งศาลทั้ง 3 ระดับนี้จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญของแต่ละรัฐ⁵

2) ระดับสหพันธรัฐ เหนือศาลสูงสุดแห่งรัฐจะมีศาลสูงแห่งออสเตรเลีย (The High Court of Australia) ซึ่งจัดตั้งโดยรัฐธรรมนูญแห่งเครือจักรภพมีหน้าที่พิจารณาคดี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ประเภทแรกทำหน้าที่ริเริ่มรับพิจารณาคดีที่สำคัญและกำหนดโดยรัฐธรรมนูญ ประเภทที่สองคือทำหน้าที่รับพิจารณาคดีอุทธรณ์จากศาลสูงสุดแห่งรัฐที่มีจำนวนทุนทรัพย์สูงและมีความสำคัญสูง และองค์กรสูงสุดในการพิจารณาคดีของประเทศออสเตรเลีย คือคณะกรรมการองคมนตรี (The Judicial Committee of the Privy Council) ที่มีสำนักงานอยู่ที่กรุงลอนดอนประเทศอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาอาวุโสที่คัดจากประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ⁶ จะรับพิจารณาคดีของรัฐเท่านั้น⁷

ส่วนกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศออสเตรเลียนั้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า เนื่องจากประเทศออสเตรเลียแบ่งการปกครองออกเป็นระบบรัฐรวม อำนาจและความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาจะเป็นหน้าที่ของแต่ละรัฐที่ต้องดำเนินการ โดยประเภทของคดีอาญานั้นแบ่งได้เป็นคดีอาญาร้ายแรง คดีอาญาเบา และคดีอาญาโทษเล็กๆ น้อยๆ ในคดีอาญาอุกฉกรรจ์ จะอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีทั่วไป (Superior Courts) ที่จะต้องมี

⁵ David P. Derham, Francis K. H. Maher and Peter L. Waller. (1977). *An introduction to law*. pp. 16 – 19.

⁶ David P. Derham, Francis K. H. Maher and Peter L. Waller. *Op.cit.* pp. 19 - 20.

⁷ Geofferey Sawyer. *Op.cit.* p. 31.

คณะลูกขุนพิจารณา ส่วนคดีอาญาที่ไม่ใช่คดีอุกฉกรรจ์ จะอยู่ในอำนาจศาลแขวงไม่ต้องมีคณะลูกขุนมีเพียงผู้พิพากษาพิจารณาคดีเท่านั้นหรือที่เรียกว่า (Magistrates' Courts) โดยขั้นตอนการเริ่มคดีนั้นเริ่มจากผู้ต้องสงสัยถูกจับและถูกนำไปไปยังที่ทำการของตำรวจซึ่งมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมแล้วทำการแจ้งข้อกล่าวหา ในคดีร้ายแรงจะมีการถ่ายรูปและพิมพ์ลายนิ้วมือก่อนถูกฟ้อง จากนั้นก็เข้าสู่กระบวนการสืบสวนสอบสวนก่อนการพิจารณาของศาลที่เรียกว่า Pre-trial decision making ทำเป็นสำนวนซึ่งทำโดยตำรวจ และนำไปสู่ขั้นตอนการฟ้องจำเลยต่อศาล โดยผู้ที่ทำหน้าที่ในการนำเรื่องขึ้นสู่ศาลในที่นี้โดยปกติคือตำรวจ แต่ในบางคดีและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของสหพันธรัฐ อธิบดีอัยการหรืออัยการสูงสุด (The Director of Public Prosecutions) จะเข้าร่วมในการสอบสวนและฟ้องร้องคดี ในประเทศออสเตรเลียตำรวจจะมีอำนาจในการพิจารณาตัดสินใจจะฟ้องคดีหรือจะปล่อยตัวผู้กระทำผิดไปโดยมีเงื่อนไขผ่านกระบวนการ Pre-trial decision making และกระบวนการผันคดีซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดในหัวข้อต่อไปดังนั้นตำรวจจึงถูกเปรียบเสมือนผู้รักษาประตูสู่กระบวนการพิจารณาทางศาล (Gatekeepers)⁸ และในขั้นตอนของตำรวจนี้เองก็สามารถให้ประกันตัวผู้กระทำผิดได้เช่นเดียวกับศาล หากคดีนั้นตำรวจเห็นว่าควรฟ้องผู้กระทำผิดต่อศาล หากเป็นคดีอาญาประเภทที่อธิบดีอัยการกำหนดว่าควรนำเสนอต่อ Superior Courts ก็จะถูกฟ้องต่อ Superior Courts นอกนั้นจะถูกดำเนินคดีในศาล Magistrates' Courts โดยเข้าสู่กระบวนการรับฟังพยานหลักฐานโดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้ว่าคดีให้กับรัฐพิจารณาและมีคำพิพากษาต่อไป ถ้าคดีใดที่จำเลยรับสารภาพ ผู้พิพากษาจะตัดสินไปโดยไม่ต้องมีการสืบพยาน อันทำให้คดีจบได้อย่างรวดเร็ว มีส่วนช่วยเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมและลดปริมาณคดีที่ล้นศาลได้ คดีที่จำเลยไม่รับสารภาพก็จะได้รับการสืบพยานต่อไปหากเป็นศาล Superior Courts จะมีการพิจารณาโดยผู้พิพากษาและคณะลูกขุนอีก 12 คน ในบางคดีจำเลยมีสิทธิในการเพิกถอนคดีได้⁹ เมื่อศาลเห็นว่ามีกรกระทำผิดก็จะพิพากษาลงโทษให้เข้าสู่กระบวนการบังคับโทษต่อไป

⁸ Mark Findlay, Stephen Odgers and Stanley Yeo. (1999). **Australian Criminal Justice**. p. 100.

⁹ U.S. Department of Justice. Office of Justice Program. (2009, November 17). World Factbook of Criminal Justice Systems. Retrieved November 17, 2009, from <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/ascii/wfbcjaus.txt>.

3.1.2 รูปแบบการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในประเทศออสเตรเลีย

การไกล่เกลี่ยคดีอาญาในประเทศออสเตรเลียปัจจุบันมีการกล่าวถึงกันมากในฐานะที่เป็นรูปแบบการควบคุมการเกิดคดีอาญาแบบใหม่ (Modern Crime Control Agenda)¹⁰ พบว่ามีการนำไปใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในรูปแบบของการผันคดีหรือการหันเหคดี (Diversion) และปรากฏในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา โดยที่เป็นรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยลดการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักได้ โดยนำมาใช้กับผู้กระทำผิดที่สารภาพและสัญญากับตำรวจและเป็นการเบี่ยงออกมาจากการดำเนินคดีโดยปกติก่อนที่ศาลจะพิพากษา โดยรูปแบบที่นิยมใช้กันในประเทศออสเตรเลียคือ รูปแบบการอบรมตักเตือนโดยตำรวจ และรูปแบบการประชุมกลุ่ม¹¹

รูปแบบการอบรมตักเตือนโดยตำรวจที่ใช้ในประเทศออสเตรเลียแบ่งออกเป็นรูปแบบใหญ่ๆ 2 รูปแบบคือการอบรมตักเตือนอย่างไม่เป็นทางการที่เป็นการตักเตือนอย่างง่ายๆ และอีกรูปแบบหนึ่งคือการอบรมตักเตือนอย่างเป็นทางการซึ่งมีการบันทึกการดำเนินการอบรมตักเตือนอย่างเป็นทางการเป็นแบบแผนซึ่งการอบรมตักเตือนโดยตำรวจที่ใช้กันอยู่ในประเทศออสเตรียมีอยู่ 3 รูปแบบด้วยกันคือ รูปแบบแรก เป็นรูปแบบที่นักวิชาการบางคนเรียกว่าการเป็นรูปแบบการหันเหคดีอย่างแท้จริง (True Diversion) เป็นกระบวนการอบรมตักเตือนที่ผันผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กออกจากคดีตามปกติโดยที่ไม่มีการดำเนินการอย่างอื่นกับผู้กระทำผิดเลย รูปแบบที่สอง เป็นรูปแบบการผันคดีที่ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กสมัครใจที่จะเข้าโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น รับการบำบัดรักษายาเสพติด ศูนย์ให้คำปรึกษา หลังจากผ่านขั้นตอนการตักเตือนอย่างเป็นทางการ เป็นการผันออกจากการดำเนินคดีกระแสหลักเพื่อเข้าไปสู่โครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รูปแบบที่สาม รูปแบบนี้นอกจากจะมีการอบรมตักเตือนผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนแล้ว ผู้กระทำผิดยังคงต้องถูกปรับ ถูกให้ทำงานบริการเพื่อสังคม หรือถูกนำเข้าสู่โครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการอบรมตักเตือนโดยตำรวจ โดยที่รูปแบบนี้โดยปกติแล้วจะเป็นการผันคดีออกจากการดำเนินคดีกระแสหลัก แต่ผู้กระทำผิดบางรายอาจไม่ได้รับสิทธินี้เนื่องจากเขาได้กระทำผิดในข้อหาเดิมหรือความผิดเดิม จากการสำรวจและศึกษาพบว่าทั้ง 6 รัฐและ 2 ดินแดน ของออสเตรเลีย ใช้การผันคดีในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและ

¹⁰ Mark Findlay, Stephen Odgers and Stanley Yeo. Op.cit. p.76.

¹¹ Kenneth Polk, Christine Adler, Damon Muller and Katherine Rechtman. (2003). **Early Intervention : Diversion and Youth Conferencing – A national profile and review of current approaches to diverting juveniles from the criminal justice system.** p. vii.

ไม่เป็นทางการผสมกัน และมีแนวโน้มที่จะดำเนินการในรูปแบบของการอบรมตักเตือนแบบเป็นทางการมากขึ้น¹²

พัฒนาการที่น่าสนใจของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศออสเตรเลีย นั่นคือกระบวนการประชุมกลุ่มสำหรับเด็กและเยาวชน (Juvenile Conferencing) ซึ่งเริ่มใช้ในคราวคริสต์ทศวรรษที่ 1990 และแพร่หลายในปี ค.ศ. 2002 กระบวนการประชุมกลุ่มสำหรับเด็กและเยาวชนนี้จึงเป็นรูปแบบที่กำหนดโดยกฎหมายที่เชื่อมโยงกับการอบรมตักเตือน โดยตำรวจ (Police Cautioning) โดยที่กระบวนการประชุมกลุ่มสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นกระบวนการที่ต่อจากกระบวนการอบรมตักเตือน โดยตำรวจ โดยมีรูปแบบการดำเนินการคือ จะมีผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิดผู้กระทำผิด ผู้เสียหายและครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิดผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ผู้จัดการประชุมหรือผู้ประสานงานการประชุมมาอยู่ร่วมกันและร่วมกันพิจารณาความผิดที่ผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดและผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำ ความผิด โดยลักษณะของการพูดคุยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจ และมีแนวคิดที่จะพยายามหลีกเลี่ยงการนำไปสู่การกล่าวหาและดำเนินคดีในศาลให้เกิดความมีมลทินในตัวผู้กระทำผิดซึ่งยังเป็นเด็กและเยาวชน ผู้กระทำผิดได้รับ โอกาสที่จะชี้แจงว่าทำไมตนถึงได้กระทำความผิดนั้น และฝ่ายผู้เสียหายมีโอกาสที่จะพูดถึงความเสียหายที่ตนได้รับ และเหตุใดถึงได้กระทำความผิดต่อตน และถามหากการรับประกันว่าจะไม่มีการกระทำผิดในลักษณะนี้เกิดขึ้นอีก ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่กำหนดความผิดที่ได้กระทำลงนี้และพิจารณาถึงหนทางป้องกันการกระทำผิดเช่นนี้ในอนาคต หลังจากมีการพูดคุยประชุมกันแล้วก็มีการพิจารณาถึงข้อตกลงและการเยียวยา ซึ่งอาจมีการขอมาทั้งด้วยวาจาและทำเป็นลายลักษณ์อักษร การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนการทำงานให้ผู้เสียหายหรือทำงานเพื่อสังคม การเข้าสู่กระบวนการอบรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นต้น¹³ กรณีนี้ทำให้คดียุติได้โดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาโดยศาล

จากการศึกษาพบว่า ในประเทศออสเตรเลียนี้มีวิธีการดำเนินกระบวนการประชุมกลุ่มสำหรับเด็กและเยาวชน (Juvenile Conferencing) อยู่ 3 รูปแบบด้วยกันคือ รูปแบบแรก เป็นรูปแบบที่เรียกว่า “แบบแวกก้า แวกก้า (Wagga Wagga Model)” รูปแบบนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการและอำนวยความสะดวกในการจัดให้มีการประชุมกลุ่ม ซึ่งมีใช้ในดินแดนออสเตรเลียแคปิตอลเทอริทอรี ดินแดนนอร์ทเทิร์นเทอริทอรี และบางส่วนของรัฐแทสมาเนีย

¹² Kenneth Polk, Christine Adler, Damon Muller and Katherine Rechtman. Op.cit. pp. vii - viii.

¹³ Kenneth Polk, Christine Adler, Damon Muller and Katherine Rechtman. Op.cit. pp. viii - ix.

รูปแบบที่สอง เป็นการรวมเข้าด้วยกันระหว่างกระบวนการอบรมตักเตือน (Cautioning) และกระบวนการประชุมกลุ่ม (Conferencing) ซึ่งดำเนินการจัดให้มีการประชุมกลุ่ม โดยองค์กรกระบวนการยุติธรรมแยกต่างหากจากตำรวจ รูปแบบนี้ใช้ในรัฐนิวเซาท์เวลส์ ควีนส์แลนด์ เซาท์ออสเตรเลีย เวสเทิร์นออสเตรเลียและบางส่วนของรัฐแทสมาเนีย และรูปแบบสุดท้าย คือ เป็นการประชุมกลุ่มที่ดำเนินการภายใต้คำสั่งของศาลเด็ก ซึ่งอยู่ในขั้นตอนก่อนการพิพากษาคดี (Pre-sentencing phase) รูปแบบนี้นิยมใช้ในรัฐวิกตอเรีย และดินแดนนอร์ทเทิร์นเทอริทอรี¹⁴

เมื่อพิจารณารูปแบบของการหันเหคดีทั้งการอบรมตักเตือน (Cautioning) และกระบวนการประชุมกลุ่ม (Conferencing) เห็นได้ว่าผู้ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการทั้งสองกระบวนการข้างต้นคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรม เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน หรือเจ้าหน้าที่ที่ศาลมอบหมาย เจ้าหน้าที่เหล่านี้มีบทบาทเป็นคนกลางในการประสานและการเจรจาระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหายในทั้ง 2 กระบวนการเพื่อทำให้คดียุติก่อนถึงชั้นศาลหรือก่อนการพิจารณาโดยศาล จึงถือได้ว่ารูปแบบการยุติคดีอาญาทั้งสองรูปแบบนี้ใช้คนกลางในการไกล่เกลี่ยคดี จึงเป็นการไกล่เกลี่ยคดีโดยใช้คนกลางดังที่ได้กล่าวมาในบทที่ 2 นั้นเอง

นอกจากกระบวนการผันหรือหันเหคดีในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเด็กและเยาวชน แล้วในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยทั่วไปของประเทศออสเตรเลียยังมีกระบวนการหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้ผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษหรือไม่ต้องถูกฟ้องในบางข้อหา นั่นคือกระบวนการต่อรองข้อกล่าวหา (Charge Bargaining) และกระบวนการต่อรองคำรับสารภาพ (Plea Bargaining) ซึ่งเป็นการดำเนินการโดย ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล ในอันที่จะช่วยเร่งสะสางคดีให้เสร็จโดยเร็วภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด¹⁵ โดยที่กระบวนการต่อรองข้อกล่าวหา (Charge Bargaining) และกระบวนการต่อรองคำรับสารภาพ (Plea Bargaining) เป็นผลจากการเจรจาต่อรองระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้กระทำผิด ถ้าผู้กระทำผิดรับสารภาพและยอมรับความผิดในข้อหาใดก็นำไปสู่การงดการแจ้งข้อกล่าวหาและงดฟ้องในข้อหาอื่นได้¹⁶ กรณีนี้ส่งผลให้การดำเนินคดีอาญาในข้อหาที่ผู้กระทำผิดรับสารภาพไปนั้นยุติในชั้นก่อนชั้นศาลได้ ซึ่งผู้ดำเนินการจัดให้มีการเจรจาต่อรองข้อกล่าวหาและคำรับสารภาพก็คือเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งถือเป็นคนกลางในการดำเนินการและมีลักษณะการไกล่เกลี่ยเพื่อให้คดีอาญายุติไปบางส่วนด้วย

¹⁴ Kenneth Polk, Christine Adler, Damon Muller and Katherine Rechtman. Op.cit. pp. ix.

¹⁵ Mark Findlay, Stephen Odgers and Stanley Yeo. Op.cit. p. 106.

¹⁶ Mark Findlay, Stephen Odgers and Stanley Yeo. Op.cit. p. 110 - 111.

3.2 การใกล้เคียงคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลักในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่เคยอยู่ในอาณานิคมของประเทศอังกฤษ มีรูปแบบการปกครองแบบรัฐรวม มีรัฐบาลกลางและแบ่งเป็นรัฐต่างๆอีก 50 รัฐ ได้รับเอาระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษมาใช้โดยเป็นระบบกฎหมายแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (Common Law) ตามแบบประเทศอังกฤษ¹⁷ เหมือนกับประเทศออสเตรเลีย สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบของประเทศสหรัฐอเมริกาพอที่จะแยกได้เป็นหน่วยงาน 4 ประเภท ดังนี้¹⁸

1) ส่วนบัญญัติกฎหมาย (Legislative bodies) เป็นส่วนที่ทำหน้าที่ออกกฎหมายให้มีผลบังคับใช้ที่มีโทษทางอาญา เริ่มตั้งแต่หน่วยงานในระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับเมืองและเทศบาล (City and Municipal Government) ระดับมลรัฐ (State Legislatures) และระดับประเทศซึ่งได้แก่สภาองเกรส (Congress of the United States)

2) หน่วยบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Agencies) หน่วยงานเหล่านี้จะมีหัวหน้าผู้บังคับบัญชารับผิดชอบให้การรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม การป้องกันอาชญากรรม จับกุมผู้กระทำความผิด และเป็นหน่วยเริ่มต้นในกระบวนการนำคดีเข้าสู่กระบวนการทางศาลและนำผู้กระทำความผิดไปสู่หน่วยงานราชทัณฑ์

3) หน่วยปฏิบัติหน้าที่ทางศาล (Criminal Courts) ผู้ที่ทำหน้าที่ที่ศาลจะประกอบด้วย โจทก์ผู้ฟ้องคดี (Prosecutors) ทนายความ (Defense Attorneys) และศาล (Judges) ซึ่งทำหน้าที่ในการดำเนินคดีให้เป็นไปตามหลักของสังคมประชาธิปไตย

4) หน่วยงานบังคับโทษ (Correctional Agencies) ซึ่งดำเนินการทางด้านเรือนจำ การคุมประพฤติ และทัณฑ์บนต่างๆ ตามคำสั่งของศาล

นอกจากนี้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกายังได้แยกการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชน (Juvenile Justice Process) แยกออกไปโดยใช้กระบวนการบังคับทางกฎหมาย ศาล และราชทัณฑ์ในรูปแบบเฉพาะอีกด้วย

สำหรับขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลักในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นเป็นการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา¹⁹ เริ่มตั้งแต่การกระทำผิดมาถึงตำรวจหรือผู้ทำหน้าที่บังคับ

¹⁷ Garamchai. (1999). Sheriff and Police. Retrieved November 1, 2009, from <http://www.garamchai.com/askadesi/askgov08.htm>.

¹⁸ Peter C. Kratcoski and Donald B. Walker. (1984). **Criminal justice in America**. pp. 11–12

¹⁹ Peter C. Kratcoski and Donald B. Walker. Op.cit. p. 473.

ใช้กฎหมาย (Law Enforcement Agencies)²⁰ ไม่ว่าจะด้วยการค้นพบโดยตำรวจเองหรือมีผู้มาแจ้งการกระทำผิดต่อตำรวจ หลังจากนั้นจึงเริ่มกระบวนการสืบสวนแล้วจับกุมผู้กระทำผิดแล้วเข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องและการสืบพยานเบื้องต้น (The Preliminary Examination หรือ Preliminary Hearing หรือ Examining Trail) ผ่านพนักงานอัยการซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดฝ่ายบริหารและได้รับการเลือกเข้ามาทำหน้าที่²¹ จนกระทั่งเรื่องไปสู่ศาลซึ่งเป็นหน่วยงานฝ่ายตุลาการ ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าผู้กระทำผิดให้การรับสารภาพและยินยอมเข้าสู่กระบวนการคุมประพฤติพนักงานอัยการอาจใช้ระบบการชะลอการฟ้องคดีต่อผู้กระทำผิดได้ (The Deferred Prosecution System) โดยคดีที่พนักงานอัยการเห็นสมควรฟ้องคดี เรื่องจะเข้าสู่ศาลชั้นต้น (Trail Courts) ในระบบลูกขุน (Grand Jury) โดยมีผู้พิพากษาทำหน้าที่เหมือนตัวกลาง มีทนายความแต่ละฝ่ายและมีพนักงานอัยการเป็นตัวแทนของประชาชนหรือรัฐ เมื่อคดีผ่านศาลทั้งศาลชั้นต้นและอาจมีการอุทธรณ์ต่อศาลในระดับสูงขึ้นไป (Appellate Courts) แล้วในที่สุดพบว่าจำเลยได้กระทำผิดและต้องโทษก็จะถูกนำส่งต่อไปยังกระบวนการบังคับโทษต่อไป ถ้าคดีใดเป็นคดีเล็กๆ น้อยๆ (Petty Offences) ก็จะไม่ผ่านศาลในระบบลูกขุน จะนำเข้าสู่การพิจารณาของศาลสำหรับคดีเล็กๆ น้อยๆ นั้นเลย นอกจากนี้หากคดีนั้นเป็นคดีเด็กและเยาวชน จะแยกออกจากระบบข้างต้นไปสู่กระบวนการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ไม่เน้นในการกระทำที่เต็มรูปแบบและไม่เน้นการบันทึกเหมือนคดีทั่วไป²²

นอกจากนี้ระบบศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาแยกเป็น 2 ระบบ นั่นคือ²³

1) ระบบศาลสหพันธรัฐ (Federal Courts) ซึ่งประกอบด้วย (1) ศาลชั้นต้น (District Courts) ที่ตั้งอยู่ตามเมืองต่างๆ มีหน้าที่พิจารณาคดีความผิดตามกฎหมายของสหพันธรัฐ (Federal Laws) (2) ศาลปกครอง (Administrative Courts) ซึ่งพิจารณาคดีเกี่ยวกับคำของสหพันธรัฐ ความปลอดภัยและการการแลกเปลี่ยนเงินตรา และคดีแรงงานสัมพันธ์ (3) ศาลอุทธรณ์ (Circuit Courts of Appeals) ซึ่งทั้งประเทศมีจำนวน 11 แห่งที่รับอุทธรณ์คดีใน District Courts ในแต่ละมลรัฐ ซึ่งศาลอุทธรณ์แต่ละแห่งจะรับผิดชอบคดีในหลายๆ มลรัฐรวมกันเว้นแต่ศาลอุทธรณ์ภาคที่ 11 ที่รับผิดชอบคดีในเขตกรุงวอชิงตัน ดีซี เท่านั้น และ (4) ศาลสูงสุด (U.S. Supreme Court) มีแห่งเดียวที่รับฎีกาคดีจากศาลอุทธรณ์หรือคดีอื่นๆ ที่กำหนดไว้

²⁰ Rolando V. del Carmen. (2004). **Criminal Procedure Law and Practice**. p. 33.

²¹ Otto Triffterer. (1981). "The Pre-Trial Phase (The Police and Prosecution)." In The International Association of Penal Law. **The Criminal Justice System of The Federal Republic of Germany**. p. 33.

²² Neil C. Chamelin, Vernon B. Fox and Paul M. Whisenand. (1979). **Criminal Justice**. p. chart.

²³ Randall G. Shelden. Op.cit. pp. 203 - 205.

2) ระบบศาลมลรัฐ (State Courts) คดีอาญาและคดีแพ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในระบบศาลมลรัฐนี้ซึ่งประกอบด้วย (1) ศาลที่มีเขตอำนาจจำกัด (Trial Courts of Limited Jurisdiction) คดีอาญาส่วนใหญ่จะได้รับการพิจารณาในศาลนี้ ซึ่งเรียกชื่อต่างๆ กัน ได้แก่ Municipal Courts, City Courts, Magistrate Courts หรือ County Courts ซึ่งเป็นศาลที่พิจารณาคดีความผิดอาญาประเภทเบา คดีจรรยา คดีความผิดกฎหมายท้องถิ่น ตลอดจนคดีแพ่งเล็กๆ น้อยๆ (2) ศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Courts of General Jurisdiction) ซึ่งจะพิจารณาคดีที่อุทธรณ์จากศาลที่เขตอำนาจจำกัด และพิจารณาคดีอาญาร้ายแรงหรือคดีอาญาเล็กๆ น้อยๆ ที่สำคัญ ซึ่งศาลดังกล่าวนี้อาจเรียกชื่อต่างๆ ได้แก่ District Courts, Circuit Courts, Superior Courts หรือ Common Pleas Courts (3) ศาลอุทธรณ์หรือศาลสูง (Intermediate Courts of Appeals or State Supreme Courts) ศาลชั้นสูงของแต่ละมลรัฐที่คอยรับพิจารณาคดีอุทธรณ์จากศาลล่าง ซึ่งเรียกชื่อต่างๆ กัน ไป ได้แก่ Appeals Courts, Courts of Civil Appeals, Superior Courts, Commonwealth Courts, Courts of Criminal Appeals, Courts of Appeals, Appellate Courts และ Courts of Special Appeals

นอกจากนี้ในขั้นตอนของการสืบสวนจับกุมนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวนอกจากตำรวจ (Police) แล้วยังมีอีกหน่วยงานหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย นั่นคือ Sheriff ซึ่งทำหน้าที่ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเหมือนตำรวจ แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้แบ่งแยกความรับผิดชอบในการทำหน้าที่เดียวกันระหว่าง Police และ Sheriff คือแยกตามลักษณะพื้นที่ กล่าวคือ Sheriff จะทำหน้าที่ในเมืองเล็กหรือในเมืองชนบทที่เรียกว่า County ส่วน Police จะทำหน้าที่ในเมืองที่เรียกว่า City และ Town และทำหน้าที่บังคับใช้และดำเนินคดีอาญาและคดีจรรยาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่รับผิดชอบของตน เช่น City Police ส่วนในพื้นที่ของ County จะมี County Sheriff ทำหน้าที่บังคับใช้และดำเนินคดีอาญาทั่วไป ในบางกรณี Sheriff ก็จะทำหน้าที่เกี่ยวกับคดีโดยสนับสนุนการทำหน้าที่ของศาล โดยดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งทุกประเภทที่เกิดขึ้นระหว่างท้องที่แต่ละ County²⁴ เช่น ในมลรัฐเซาท์แคโรไลนา Sheriff จะมีหน้าที่ในการรับรองบุคคลที่จะไปเป็นอนุญาโตตุลาการในคดีความผิดทางอาญาของเยาวชนที่พ้นออกมาจากระบบการยุติธรรม กระแสหลัก²⁵ เป็นต้น นอกจากนี้ Sheriff ยังทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่เรียกว่า

²⁴ Garamchai. (1999). Sheriff and Police. Retrieved November 1, 2009, from <http://www.garamchai.com/askadesi/askgov08.htm>.

²⁵ The South Carolina Department of Juvenile Justice. (2010). The Community Juvenile/Youth Arbitration Program. Retrieved January 30, 2010, from <http://www.state.sc.us/djj/pdfs/juvenile-arbitration-program.pdf>.

Bailiff ในศาลในการดำเนินการตามคำสั่งศาลด้วย²⁶ ซึ่งอาจเปรียบเทียบได้กับปลัดอำเภอผู้ทำหน้าที่ทางศาลหรือปลัดอำเภอฝ่ายคดีของประเทศไทยในอดีต

3.2.2 รูปแบบการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา

การฟื้นคดีหรือการเปลี่ยนเส้นทางของคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีได้ทั้งในชั้นเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย ชั้นพนักงานอัยการ และชั้นศาล²⁷ ในที่นี้จะเน้นที่การฟื้นคดีในชั้นก่อนถึงชั้นศาลในลักษณะที่มีการไกล่เกลี่ยกัน โดยที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการไกล่เกลี่ยคดีอาญามีวัตถุประสงค์เบื้องต้นคือ การเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยและลดคดีขึ้นสู่ศาลซึ่งจะต้องมีในทุกคดีที่ทำการไกล่เกลี่ย ส่วนแนวคิดหรือวัตถุประสงค์อื่นนั้นอาจแตกต่างกันไปตามสภาพแห่งคดี ในที่นี้จะแยกแยะการไกล่เกลี่ยคดีอาญาออกตามวัตถุประสงค์ของการยุติคดี คือ

1) เพื่อความปรองดองสมานฉันท์หรือการรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิด กล่าวคือ การไกล่เกลี่ยคดีในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ต้องอาศัยคนกลางในการช่วยยุติปัญหาความขัดแย้งที่เรียกว่า (Mediation) นั้น ได้นำไปใช้ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา ในส่วนของคดีอาญานั้นจะนำไปใช้ในขั้นตอนก่อนฟ้องและก่อนดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งอาจทำในรูปแบบของการเจรจาโดยศาลซึ่งทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหรือพนักงานอัยการก็ได้ ในคดีที่มีความผิดทางอาญา (Misdemeanor) และคู่กรณียินยอมรับการไกล่เกลี่ย เป็นคดีที่หากฟ้องร้องต่อศาลแล้วจะไม่เกิดประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย และมีจุดประสงค์ที่จะรักษาสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในสังคมระหว่างคู่ความ การไกล่เกลี่ยคดีอาจทำได้โดยพนักงานอัยการด้วยการให้คู่กรณีได้ตกลงกันเมื่อตกลงกันได้ก็ไม่ต้องมีการฟ้องคดี โดยคดีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดและน่ายกมาอธิบายเพื่อให้เห็นภาพ ก็คือคดีที่ Jeffery Sargent หนุ่มดกงานที่เมาสุราขับรถชนต้นไม้และทรัพย์สินในบ้านของอาจารย์ของตนเอง Cecelia Gustufson ครูที่เกษียณแล้ว และทั้งคู่ก็อยู่บ้านใกล้กันและ Gustufson นั้นเป็นหญิงหม้ายที่อาศัยอยู่บ้านคนเดียว หากพนักงานอัยการจะฟ้อง Sargent ก็คงไม่มีประโยชน์ ดังนั้นการให้ Sargent ไปรับการรักษาการติดสุรา และให้ชดเชยค่าต้นไม้และทรัพย์สินในบ้านของ Gustufson จะดีกว่าเนื่องจากทั้งสองฝ่ายเป็นเพื่อนบ้านกันและ Gustufson ก็ไม่ยอมให้ลูกศิษย์ของตนต้องถูกจำคุก ดังนั้นพนักงานอัยการจึงเชิญทั้งสองฝ่ายมาเจรจาหาข้อยุติด้วยการที่ Sargent ยินยอมไปรับการรักษาอาการติดสุราและยอมชดเชยค่าเสียหายทางทรัพย์สินข้างต้น ซึ่งทั้งสองฝ่ายยอมรับตามข้อตกลงข้างต้น และได้งดการฟ้อง Sargent เป็นคดีอาญาต่อศาล ทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างกันยังดี

²⁶ George F. Cole. (1995). *The American System of Criminal Justice*. p. 145.

²⁷ Rolando V. del Carmen. Loc.cit.

อยู่เหมือนเดิมและภายหลัง Gustafson ได้จ้าง Sargent ทาสีบ้านและได้ลดหนี้ซัดใช้ค่าเสียหาย และ Sargent ก็ขอผ่อนชำระค่าที่ต้องซัดใช้ค่าเสียหายได้อีก²⁸ นี่คือตัวอย่างของความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยคดีอาญาโดยใช้คนกลาง (Mediator) ซึ่งคนกลางในที่นี้คือพนักงานอัยการ และผลแห่งการไกล่เกลี่ยนี้ได้ช่วยเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมตลอดจนช่วยลดคดีขึ้นสู่ศาลได้ ผู้เสียหายได้รับการชดใช้ค่าเสียหายที่เหมาะสม และทำให้คู่กรณีหรือคู่พิพาทยังสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ กรณีตามตัวอย่างข้างต้นนี้เป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยคดีอาญาแบบสมัครใจ (Voluntary Mediation) ภายใต้ความยินยอมของศาลและผู้เสียหาย โดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ในคดีความผิดที่มีโทษทางอาญาที่คู่กรณีมีความจำเป็นยังคงต้องติดต่อสัมพันธ์กันอยู่ คดีจึงยุติได้ด้วยวิธีการที่ผู้กระทำผิดยินยอมเข้ารับการรักษาอาการติดยา และชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย

2) เพื่อปรับเปลี่ยนและฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำผิด การไกล่เกลี่ยคดีในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นการผันคดีออกจากการดำเนินคดีอาญากระแสหลักนั้น อีกมุมมองหนึ่งอาจนำมาใช้ภายใต้แนวคิดการให้โอกาสผู้กระทำผิดได้รับการปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นคนดีของสังคมตามแนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคม (Rehabilitation) เช่น ในกรณีผู้มีนิสัยดื่มสุรหนักแล้วกระทำความผิด มีแนวคิดว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการนำเขามารักษาย่อมดีกว่าการจับกุมดำเนินคดี กรณีนี้อาจเกิดขึ้นหลังจากผู้กระทำผิดถูกจับกุม โดยขั้นตอนการผันคดีนี้มีบทบัญญัติไว้ว่าจะหยุดการดำเนินคดี และไม่มีการฟ้องร้องต่อศาล ถ้าผู้กระทำผิดยินยอมไปรับการรักษาด้วยการให้ยา และเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้คำปรึกษา หรือได้ชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายไป โดยรูปแบบของการผันคดีนี้ต้องให้ผู้กระทำผิดสามารถยังคงอยู่ในสังคมได้ มีการคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดคืนผู้เสียหายไป หรือได้จ่ายค่ารักษาพยาบาลให้กับผู้เสียหายในกรณีที่ได้รับบาดเจ็บ และปรับปรุงนิสัยของผู้กระทำความผิด ย่อมดีกว่าการลงโทษผู้กระทำผิดด้วยการให้จำคุก โดยเฉพาะผู้กระทำผิดที่ไม่ร้ายแรงครั้งแรกและผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือผู้เยาว์ อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้กระทำผิดที่ร้ายแรง (Hard-core offenders) ยังจำเป็นต้องลงโทษตามวิธีการกระแสหลัก คือ จำคุก จำกัดที่อยู่ให้กับผู้กระทำผิดเหล่านี้เพื่อเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำความผิดของผู้กระทำผิดประเภทนี้ไปในตัว²⁹

²⁸ Susan M. Leesson and Bryan M. Jhonston. (1988). **Ending it: dispute resolution in America.** pp. 134 - 148.

²⁹ Peter C. Kratcoski and Donald B. Walker. Op.cit. pp. 304 – 305.

โดยที่กระบวนการผันคดีโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดนี้อาจจัดตั้งเป็นศูนย์รักษาอาการทางกายและทางจิตต่างๆ ของชุมชนซึ่งเรียกว่า Community Diversion Program เช่น ศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติด ศูนย์รักษาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ติดยาเสพติด ศูนย์สุขภาพจิต ศูนย์รับปรึกษาปัญหาครอบครัว และศูนย์ฝึกศิลปะอาชีพ ยกตัวอย่างเช่น ศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติด เซ็นทรัลที่เปิดทำการในปี ค.ศ. 1966 โดยตำรวจ ผลของการดำเนินงานของศูนย์นี้สามารถช่วยลดเวลาของตำรวจในการจัดการกับคดีบนท้องถนนอันมีสาเหตุมาจากการเมาสุราได้ โดยสามารถลดจำนวนคดีได้ถึง 1 ใน 3 ในการดำเนินงานของศูนย์ดังกล่าวในปีแรก อีกตัวอย่างหนึ่งของกระบวนการใกล้เคียงโดยการผันคดีคือ โครงการก้าวข้ามอย่างมั่นคง (Project Cross Roads) ที่จัดตั้งขึ้นที่ District of Columbia ในปลายทศวรรษที่ 1960 โครงการนี้รับผู้กระทำผิดที่อายุระหว่าง 16 ถึง 25 ปี ที่เป็นการกระทำผิดครั้งแรกและเป็นคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน กลุ่มผู้กระทำผิดที่มีปัญหาสุขภาพและติดยาและยาเสพติด ส่วนผู้กระทำผิดคดีอาญาร้ายแรงจะไม่รับเข้าสู่โครงการ โดยโครงการนี้จะดำเนินการในการให้คำปรึกษารูปแบบต่างๆ การให้การศึกษาและฝึกอาชีพโดยใช้เวลาทั้งสิ้น 90 วันแล้วจะทำการประเมินผล ผลเป็นที่น่าพอใจที่จะยุติการดำเนินคดีโดยผ่านกระบวนการต่อรองคำรับสารภาพ ในปี ค.ศ. 1970 ผู้ผ่านการอบรมจากศูนย์นี้จำนวน 750 ราย ในจำนวนนี้มีถึง 467 รายที่ยุติคดี ส่วนที่เหลือก็นำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อดำเนินการตามกระบวนการตามปกติต่อไป³⁰ จากตัวอย่างการผันคดีข้างต้น การจะทำให้สำเร็จซึ่งการผันคดีได้ย่อมมีผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ 3 ฝ่าย ซึ่งประกอบด้วย ผู้กระทำผิดที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหาย ผู้เสียหายคือผู้จะได้รับเยียวยาความเสียหาย และเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐที่จะต้องมีการยุติการดำเนินคดี และจัดให้มีการรักษาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำผิดและให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย เมื่อมีความเกี่ยวข้องของทั้ง 3 ฝ่ายเพื่อให้คดียุติก่อนถึงชั้นศาลนี้ย่อมเข้าลักษณะของการใกล้เคียงตามแนวคิดการใกล้เคียงที่ได้นำเสนอมาในบทที่ 2

3) เพื่อให้ผู้กระทำผิดสามารถอยู่ร่วมกับสังคมหรือชุมชนได้ตามปกติ ในประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากการใกล้เคียงโดยใช้เจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้ใกล้เคียงแล้วยังมีการใกล้เคียงโดยใช้ชุมชนเป็นตัวกลางในการใกล้เคียงซึ่งกระบวนการนี้เรียกว่ากระบวนการยุติข้อพิพาทโดยชุมชน (Community Dispute Resolution) เป็นการยุติคดีอาญาขั้นพื้นฐานบางพื้นที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและศาสนาของชุมชนก็มี เช่น คณะกรรมการใกล้เคียงของเจิว (Jewish Conciliation Boards) กระบวนการยุติธรรมชุมชนส่วนใหญ่เกิดขึ้นช่วงปี ค.ศ. 1970 เนื่องจากความไม่พึงพอใจกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก และความต้องการที่จะรักษาสัมพันธภาพและปทัสถานของผู้คน

³⁰ Randall G. Shelden. Op.cit. p.414.

ในสังคมและชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่กระบวนการยุติคดีอาญาเป็นแบบสมัครใจและจะได้รับฉันทามติจากชุมชนและดำเนินการโดยชุมชนมากกว่าการดำเนินการโดยรัฐ ซึ่งทำได้ด้วยรูปแบบของคณะกรรมการซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนร่วมกันช่วยแก้ไขปัญหาและยุติความขัดแย้งโดยไม่ต้องใช้รูปแบบขั้นตอนการตัดสินตลอดจนขั้นตอนไต่สวนอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด กระบวนการยุติข้อพิพาทโดยชุมชนบางรูปแบบมีความสัมพันธ์กับศาลและหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของรัฐเป็นอย่างมาก โดยที่คดีที่มีความผิดทางอาญาบางอย่าง เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเครื่องดื่มนแอลกอฮอล์ที่กระทำต่อครอบครัวและชุมชนหรือคดีที่มีโทษทางอาญาเล็กๆ น้อยๆ ที่การชดใช้ค่าเสียหายจะเหมาะสมกว่าการลงโทษ สามารถนำเข้าสู่กระบวนการยุติข้อพิพาทโดยชุมชนได้ หากกระบวนการยุติข้อพิพาทโดยชุมชนไม่สามารถยุติคดีได้ก็สามารถนำคดีกลับคืนสู่การดำเนินคดีอาญากระแสหลักคือนำเข้าสู่สำนักงานอัยการหรือสำนักงานดำเนินคดีอาญาแห่งเมือง (The District Attorney's Office) เพื่อดำเนินคดีต่อไป สำหรับวิธีการไกล่เกลี่ยและการแสวงหาข้อเท็จจริงนั้นจะใช้ผู้ไกล่เกลี่ยอาสาสมัครที่ผ่านการอบรมจากภาครัฐ โดยผู้ไกล่เกลี่ยเหล่านี้จะช่วยให้อุพิพาทแสวงหาและจัดการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นด้วยตนเอง ถ้าอุพิพาทไม่สามารถตกลงกันได้ก็จะเสนอหนทางในการแก้ไขปัญหาให้อุพิพาทได้พิจารณาร่วมกัน มีบ่อยครั้งที่กระบวนการยุติข้อพิพาทโดยชุมชนบางรูปแบบอาจเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับหน่วยงานต่างๆ เช่น อาจใช้เป็นข้อมูลในการรักษาอาการติดสุราของผู้กระทำผิดที่เคยผ่านกระบวนการยุติข้อพิพาทโดยชุมชนมาแล้ว และบางกรณีจะไปไกลถึงขั้นจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนเพื่อรับปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้โดยสามารถพูดคุยปรึกษากับอาสาสมัครเพื่อเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่ากระบวนการยุติข้อพิพาทโดยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีรูปแบบต่างๆ กันไป แต่ยังคงแนวความคิดร่วมกันคือให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขข้อพิพาทและร่วมรับผิดชอบและแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหาโดยอาสาสมัครซึ่งถือเป็นคนกลางหรือผู้ไกล่เกลี่ย (Mediator) ในกระบวนการไกล่เกลี่ยคดีประเภทหนึ่งนั่นเอง³¹

อย่างไรก็ตามกระบวนการไกล่เกลี่ยหรือหันเหคดี (Diversion) ในประเทศสหรัฐอเมริกายังพบและเป็นที่ยอมรับในคดีเยาวชน เพราะการหันเหคดีด้วยการไม่ฟ้องร้องผู้ต้องหาซึ่งเป็นเยาวชนให้ต้องถูกจำคุกนั้น สอดคล้องกับหลักการของการมีกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชนที่ต้องการแยกเยาวชนผู้กระทำผิดที่ไม่ใช่ผู้เป็นอันตรายต่อสังคมออกมา โดยให้โอกาสเยาวชนผู้นั้นในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมตนเอง ต้องการให้เยาวชนห่างไกลจากการดำเนินคดีโดยศาล ด้วยการใช้วิธีการลงโทษด้วยชุมชน (Community Aid Panels) หรือใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว

³¹ Susan M. Leesson and Bryan M. Jhonston. Op.cit. p. 149.

(Family Group Conference) เป็นการช่วยลดการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนได้มากกว่าการนำส่งศาล โดยที่จุดเริ่มต้นของกระบวนการหันเหคดีเยาวชนในประเทศสหรัฐอเมริกาพบครั้งแรกที่เมืองนิวยอร์ก โดย Conrad Printzlien หัวหน้าหน่วยงานคุมประพฤติแห่งนิวยอร์ก ที่พยายามค้นหากระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่นอกเหนือจากการฟ้องคดีและจำคุกเยาวชน ซึ่งผลก็คือเขาใช้แผนบลูคลิน (Brooklyn Plan) ซึ่งก็คือการชะลอหรือผ่อนผันการฟ้องออกไป และได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินการกับผู้กระทำผิดที่จากเดิมด้วยการนำผู้กระทำผิดซึ่งเป็นเยาวชน ไปฟื้นฟูยังเมืองที่อยู่รอบนอกเมืองนิวยอร์ก ผลการดำเนินการตามแผนดังกล่าวทำให้ประสบความสำเร็จด้วยการลดการกระทำผิดซ้ำของผู้เข้าสู่แผนหรือโครงการหันเหคดีดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตามการผันคดีนี้อาจไม่เหมาะสมในกรณีที่เยาวชนได้กระทำผิดซ้ำหากและกระทำผิดคดีอุกฉกรรจ์³² ซึ่งกระบวนการหันเหคดีในคดีเยาวชนของสหรัฐอเมริกานี้เป็นกระบวนการดำเนินการก่อนถึงชั้นศาล นอกจากนี้กระบวนการผันคดีคือออกมาสู่กระบวนการศึกษาอบรมโครงการที่ชื่อว่าโครงการอบรมตอนกลางวัน (Day Treatment Programs) ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการจัดการกับเยาวชน ผู้กระทำผิดกฎหมายอาญาให้เขาได้ปรับปรุงตัวเข้าสู่สังคม ด้วยการให้การให้คำปรึกษาควบคู่ไปกับการให้การศึกษาและร่วมมือกับโรงเรียนหรือสถานศึกษาในระบบ สถานฝึกอาชีพหรือสถานประกอบการและใช้ชุมชนเป็นพื้นฐาน (Community-based) ในการดำเนินโครงการ โดยมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการวันละประมาณ 30 ดอลลาร์สหรัฐต่อหนึ่งราย โดยเป็นโครงการที่ลดช่องว่างระหว่างการดูแลเยาวชน โดยครอบครัวและการควบคุมเยาวชนโดยอำนาจศาลเยาวชน ซึ่งผลการดำเนินการระบุว่าใช้ได้ผลเป็นอย่างดีตัวอย่างโครงการที่ได้ผลก็คือ โครงการของเมืองบลูแกสมรัฐเคนตักกี เป็นต้น³³ ส่วนในมลรัฐนิวเม็กซิโกนั้นนำแนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (Alternative Dispute Resolution หรือ ADR) มายุติคดีอาญาของเยาวชนในโรงเรียนโดยทำเป็น โครงการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในโรงเรียน (School Mediation Program) ฝึกให้เยาวชนตั้งแต่เกรด 5 ถึงเกรด 12 เข้าไปมีส่วนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นพื้นฐาน (School-based) ในการดำเนินโครงการด้วยความเชื่อว่าเทคนิคการยุติข้อขัดแย้งที่ฝึกกับสถานการณ์จริงจะได้ผลกว่าการศึกษาในตำรา เป็นการสอนให้เยาวชนรู้จักแก้ไขข้อขัดแย้งด้วยตนเอง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและครอบครัว โดยรู้จักทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้งมากขึ้นทำให้เยาวชนรู้จักการยุติข้อขัดแย้งที่ไม่ใช้ความรุนแรงซึ่งเป็นผลดีต่อการป้องกันการกระทำผิดทางอาญาของเยาวชนด้วย

³² Dean J. Champion. (2001). *The Juvenile Justice System : Delinquency, Processing, and The Law*. p 407.

³³ Dean J. Champion. Op.cit. p. 423 - 424.

นอกจากนี้ ADR ยังเข้าไปมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยคดีอาญาระหว่างผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนและผู้เสียหายด้วย (Victim-Offender Mediation) โดยนำไปใช้ในคดีอาญาเกี่ยวกับทรัพย์ การไกล่เกลี่ยลักษณะนี้มักมีบุคคลอื่นเข้ามาช่วยในกระบวนการไกล่เกลี่ยด้วย เช่น ครอบครัว พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่สงคมสงเคราะห์ และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งกระบวนการไกล่เกลี่ยก็จะพยายามค้นหาเป้าหมายที่เป็นข้อยุติของคดีและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ข้อตกลงนี้ก็จะนำขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ความเห็นชอบ อย่างไรก็ตามไม่มีรูปแบบการไกล่เกลี่ยรูปแบบเดียวที่จะเหมาะสมกับทุกคดี ดังนั้นในแต่ละคดีจะใช้การไกล่เกลี่ยแบบใดควรดูพฤติการณ์แห่งคดีและบริบทต่างๆ ประกอบด้วยเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการไกล่เกลี่ยคดีอาญา นอกจากนี้รูปแบบหนึ่งของ ADR ก็นำมาใช้ในคดีอาญาของเยาวชนที่ไม่ใช่คดีอาญาร้ายแรงเช่นกัน มีตัวอย่างในมลรัฐเซาท์แคโรไลนา ได้มีโครงการรูปแบบหนึ่งเรียกว่าโครงการอนุญาโตตุลาการสำหรับเยาวชนแห่งเมืองเล็กซ์ซิงตัน (Lexington County Juvenile Arbitration Programs) เป็นการพัฒนาคดีอาญาสำหรับเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักอยู่ในขั้นตอนก่อนฟ้องคดี เป็นการยุติคดีอาญาโดยใช้ชุมชนเป็นพื้นฐาน (Community-based)³⁴ ในการดำเนินการ โดยให้อนุญาโตตุลาการที่เป็นกลางที่ได้รับแต่งตั้งกำหนดความคิดเห็นในเริ่มแรก ถ้าเยาวชนได้ยอมรับในการกระทำผิดของตนเองก็จะหาข้อสรุปร่วมกันของทั้งฝ่ายผู้กระทำผิดและฝ่ายผู้เสียหาย ถ้าเยาวชนไม่ยอมรับการกระทำผิดของตนเองกระบวนการของอนุญาโตตุลาการนี้ก็จะจบสิ้นลงแล้วเยาวชนก็จะถูกนำส่งไปยังศาลเยาวชนต่อไป อนุญาโตตุลาการดังกล่าวจะคัดเลือกจากชุมชนโดยดูจากทักษะและความเชี่ยวชาญ โดยต้องเข้ารับการอบรมการเป็นอนุญาโตตุลาการมาแล้วอย่างน้อย 20 ชั่วโมง โดยโครงการดังกล่าวที่ทำระหว่างปี ค.ศ. 1995 – 1996 ได้ประสบความสำเร็จร้อยละ 94 อย่างไรก็ตามปรัชญาของการพัฒนาคดีเยาวชนที่ได้กล่าวมาข้างต้นปัจจุบันได้มีการนำมาปรับใช้กับคดีอาญาสำหรับผู้ใหญ่แล้ว แต่ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีความแตกต่างจากเยาวชนในแง่อารมณ์ ระดับการกระทำความผิด การศึกษา ทักษะการทำงาน และความซื่อสัตย์ ดังนั้นจึงควรต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำมาปรับใช้ด้วย³⁵

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการของยุติคดีอาญาก่อนขึ้นศาลที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งนำแนวคิดการเจรจาต่อรองที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 มาใช้ นั่นคือ การต่อรองคำรับสารภาพ (Plea Bargaining) ซึ่งเป็นการสำนึกผิดและการสารภาพผิดเพื่อนำไปสู่การ

³⁴ The South Carolina Department of Juvenile Justice. (2010). The Community Juvenile/Youth Arbitration Program. Retrieved January 30, 2010, from <http://www.state.sc.us/djj/pdfs/juvenile-arbitration-program.pdf>.

³⁵ Dean J. Champion. Op.cit. p. 424 - 425.

ลงโทษที่เบากว่า โดยความสำคัญของการต่อรองคำรับสารภาพนี้อยู่ที่คำรับสารภาพของผู้กระทำผิด³⁶ เพื่อเป็นการพัฒนาการไกล่เกลี่ยคดีในประเทศให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีสถานฝึกอบรมการไกล่เกลี่ยขึ้นในประเทศ (American Bar Association Standing Committee on Dispute Resolution) การได้จัดทำคู่มือและความรู้การไกล่เกลี่ยคดีเผยแพร่ด้วย³⁷

3.3 การไกล่เกลี่ยคดีอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

3.3.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสนักในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษรหรือใช้ประมวลกฎหมาย (Civil Law)³⁸ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะเป็นระบบไต่สวน³⁹ โดยที่คดีอาญานั้นเริ่มที่ตำรวจ โดยที่ตำรวจในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะมีอำนาจมากกว่าตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกาจะทำหน้าที่ในระดับท้องที่ ส่วนตำรวจในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจัดตั้งในองค์กรระดับชาติโดยแยกเป็น 2 องค์กร องค์กรแรกเรียกว่า Police Nationale เป็นองค์กรตำรวจที่มีลักษณะเป็นกองกำลังสังกัดกระทรวงมหาดไทย (Ministry of Interior) ซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ทั่วประเทศ สาธารณรัฐฝรั่งเศสยกเว้นเขตเมืองปารีส และมีอีกองค์กรหนึ่งเรียกว่า Gendarmerie Nationale สังกัดกระทรวงป้องกันประเทศหรือกระทรวงกลาโหม แบ่งหน้าที่เป็นสองหน่วยงานคือ Gendarmerie Départementale จะรับผิดชอบระหว่างเมืองและ Gendarmerie Mobile ทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติการพิเศษเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคง⁴⁰ โดยที่ตำรวจในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะมีอำนาจในการสืบสวนจับกุมมากกว่าตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น มีอำนาจจับผู้ต้องสงสัยโดยไม่ต้องมีหมายจับ นอกจากนี้ข้อมูลที่ใช้ในการเสนอต่อศาลสามารถใช้ข้อมูลจากทุกแหล่ง เช่น พยานบอกเล่า รายงานต่างๆ ใช้ในการเสนอต่อศาลได้ เป็นต้น เมื่อจับกุมผู้ต้องสงสัยได้แล้วตำรวจมีอำนาจคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้ได้ 24 ถึง 28 ชั่วโมง และก่อนที่ผู้ต้องสงสัยจะนำตัวไป

³⁶ Susan M. Leesson and Bryan M. Jhonston. Op.cit. p. 104.

³⁷ Daniel Jullion. (2000). "Victim-Offender Mediation in France." In The European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice. **Victim-Offender Mediation in Europe Making Restorative Justice Work.** pp 211.

³⁸ ปรีดี เกษมทรัพย์. (2550). นิติปรัชญา. หน้า 55.

³⁹ Peter C. Kratcoski and Donald B. Walker. Op.cit. p. 473.

⁴⁰ Ken Pease and Kristiina Hukkila. (1990). **Criminal Justice Systems in Europe and North America.** pp. 166 -167.

ปรากฏต่อผู้พิพากษา ผู้ต้องสงสัยยังไม่มีสิทธิที่จะปรึกษาทนาย แต่ยังคงมีสิทธิที่จะไม่พูดและคำพูดของเขาใช้ยืนยันตัวเขาได้

หลังจากการสอบสวนแล้วคดีจะไปสู่พนักงานอัยการ (Magistrature debout) ซึ่งสังกัดฝ่ายตุลาการเหมือนผู้พิพากษา (Magistrature assise) พนักงานอัยการในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะทำหน้าที่กำหนดในเบื้องต้นว่าจะต้องดำเนินคดีหรือไม่ในข้อร้องทุกข์ทั้งที่มาจากผู้เสียหายและมาจากตำรวจ ถ้าคดีใดพนักงานอัยการไม่ดำเนินคดี ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีเองได้ กรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีเองนี้ กฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสบัญญัติให้ผู้เสียหายต้องจ่ายค่าชดเชยให้จำเลยในอัตราที่สูงมากหากผลการตัดสินคดีผู้เสียหายเป็นฝ่ายแพ้คดี สิ่งนี้ถือเป็นการป้องกันการแก่งแย่งฟ้องคดีอย่างไม่มีเหตุผลด้วย ในการนี้พนักงานอัยการมีดุลยพินิจในการไม่ฟ้องคดีต่อศาลได้ หากผู้กระทำผิดรับสารภาพความผิดและยอมรับเข้าสู่กระบวนการในการใช้วิธีการคุมประพฤติ

เมื่อพนักงานอัยการฟ้องคดีจะนำผู้ต้องสงสัยไปสู่การไต่สวนของผู้พิพากษาไต่สวน (Juge d'instruction) ซึ่งจะทำการไต่สวน โดยทำการไต่สวนมูลฟ้องและเข้าสู่กระบวนการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะลูกขุน ผู้พิพากษาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนอกจากจะมีบทบาทในการรวบรวมพยานหลักฐานแล้วยังมีบทบาทในการนำพยานบุคคลด้วย ระหว่างกระบวนการนี้ตำรวจอาจเสนอให้มีการใช้วิธีการกักขังกับผู้กระทำผิดได้ ถ้าการกระทำผิดมีโทษต่ำกว่า 2 ปี และผู้กระทำผิดยังไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน วิธีการกักขังนี้จะมีระยะเวลาไม่เกิน 5 วัน แต่ในกรณีความผิดร้ายแรง วิธีการดังกล่าวอาจขยายระยะเวลาเกินกว่า 5 วันได้ แม้ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะบัญญัติว่าห้ามกักขังเกิน 4 เดือน แต่ในกรณีพิเศษผู้กระทำผิดอาจถูกควบคุมตัวนานกว่า 2 ปีก่อนการพิจารณาก็ได้ จุดประสงค์ของกระบวนการไต่สวนนี้เพื่อที่จะให้คดีเข้าสู่ศาลที่มีเขตอำนาจและเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อการพิจารณา ด้วยเหตุที่การค้นหาคความจริงระหว่างไต่สวนนี้กระทำไปตามกฎหมายบัญญัติ ดังนั้นการดำเนินการกับพยานจะมีหมายศาลและอนุญาตให้มีทนายความว่าต่างได้

ส่วนกระบวนการพิจารณาคดีซึ่งกระทำโดยศาลนั้นแต่ละศาลจะมีเขตอำนาจพิจารณาแยกตามระดับชั้นโทษหรือความร้ายแรงแห่งคดีซึ่งระดับชั้นโทษนี้จะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป โดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีตามระดับชั้นโทษมี 3 ระดับ กล่าวคือที่คดีฝ่าฝืนกฎหมายเล็กๆ น้อยๆ เป็นโทษในระดับลหุโทษจะพิจารณาโดยศาลระดับลหุโทษซึ่งจะพิจารณาโดยผู้พิพากษานายเดี่ยวกดีที่เป็นความผิดกฎหมายที่กำหนดให้มีโทษทางอาญาในระดับมัชฌิมโทษจะพิจารณาโดยผู้พิพากษา 3 นายเป็นองค์คณะในศาลระดับกลาง ส่วนความผิดที่ถือเป็นอาชญากรรมจริงในชั้นอุกฤษฏ์โทษจะพิจารณาในศาลคดีอุกฤษฏ์โทษหรือคดีอุกฤษฏ์ซึ่งพิจารณาโดยผู้พิพากษา 3 นายเป็นองค์คณะพร้อมด้วยคณะลูกขุน โดยคัดเลือกจากประชาชนอีก 9 คน ซึ่งลูกขุนในระบบนี้จะมี

บทบาทน้อยกว่าลูกขุนในประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยความเป็นระบบได้สวนผู้พิพากษาจะมีบทบาทเชิงรุกจะเป็นผู้ถามพยานทั้งหมด ซึ่งต่างกับระบบกล่าวหาของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ผู้พิพากษาวางเฉยและรับฟังพยานจากการนำเสนอของทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย และทำให้รูปแบบการรับฟังพยานหลักฐานของระบบได้สวนของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเคร่งครัดน้อยกว่าระบบกล่าวหา เมื่อกระบวนการพิจารณาผ่านการพิจารณาของศาลตามระบบการอุทธรณ์ฎีกาแล้วและจำเลยถูกตัดสินว่ากระทำผิดและต้องรับโทษ ก็จะถูกส่งเข้าสู่กระบวนการบังคับโทษต่อไป ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้พิพากษาผู้ทำหน้าที่ควบคุมการบังคับโทษ (Juge d' application des peines) ต่อไป⁴¹

ในระบบกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสมีจุดเด่นอย่างหนึ่งที่น่าสนใจมากนั่นคือมีการกำหนดชั้นโทษที่เป็นระบบและละเอียดมากซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาการไต่ถามคดีอาญาในประเด็นที่ว่าคดีอาญาประเภทใดที่ควรให้อ่านาจอเจ้าหน้าที่ทำการไต่ถามคดีก่อนชั้นศาลได้ โดยที่ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสได้แบ่งแยกความผิดทางอาญาตามชั้นโทษไว้ 3 ประเภทคือ ความผิดอุกฤษฏ์โทษ ความผิดมัชฌิมโทษ และความผิดหลุโทษ การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต้องใช้วิธีการสำหรับความผิดแต่ละประเภะนั้นๆ ด้วย ซึ่งความผิดแต่ละประเภทก็ยังสามารถแบ่งแยกชั้นโทษย่อยได้อีก ดังนี้⁴²

1) ความผิดอุกฤษฏ์โทษ (Les crimes) ความผิดประเภทนี้มักเป็นความผิดทางอาญาสถานหนัก เช่น ความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ฐานข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่น ซึ่งความผิดอุกฤษฏ์โทษนี้มีระวางโทษ คือ

- (1) จำคุกตลอดชีวิตหรือกักขังตลอดชีวิต
- (2) จำคุกหรือกักขัง 30 ปี
- (3) จำคุกหรือกักขัง 20 ปี
- (4) จำคุกหรือกักขัง 15 ปี

ระยะเวลาจำคุกหรือกักขังที่ต่ำที่สุดสำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษกำหนดไว้ 10 ปี

2) ความผิดมัชฌิมโทษ (Les délits) เป็นความผิดชั้นกลางสถานเบาจากความผิดอุกฤษฏ์โทษที่เป็นการผสมผสานแนวคิดการลงโทษหลายแนวคิดไม่ว่าจะเป็นแนวคิดการยับยั้งข่มขู่ แนวคิดการฟื้นฟูแก้ไขและการกลับคืนเข้าสู่สังคม การกำหนดโทษและลำดับชั้นของโทษ

⁴¹ Peter C. Kratcoski and Donald B. Walker. Op.cit. pp. 472 - 477.

⁴² ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2551). การกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา (รายงานการวิจัย). หน้า 163 - 184.

ประเภทนี้จึงมีความหลากหลายใช้แทนกันได้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การลงโทษและได้สัดส่วนกับพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดซึ่งมีภูมิหลังแตกต่างกัน ความผิดฐานที่เป็นมัจฉิม โทษ เช่น กระทำโดยประมาทเลินเล่อของผู้ควบคุมยานยนต์ภาคพื้นดินเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ความผิดฐานประทุษร้ายต่อผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถประกอบการทำงานตามปกติได้เป็นเวลาเกินกว่า 8 วัน ความผิดฐานกระทำการศึกษาลักษณะพันธุกรรมของบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์โดยไม่ได้รับความยินยอมของบุคคลดังกล่าวก่อน เป็นต้น ในการนี้ได้กำหนดประเภทโทษที่จะลงแก่บุคคลธรรมดาที่กระทำความผิดดังนี้

(1) โทษจำคุก ซึ่งการจำคุกสำหรับความมัจฉิม โทษนี้ได้กำหนดชั้นไว้ ดังนี้ คือ โทษจำคุก 10 ปี โทษจำคุก 7 ปี โทษจำคุก 5 ปี โทษจำคุก 3 ปี โทษจำคุก 2 ปี โทษจำคุก 1 ปี โทษจำคุก 6 เดือน โทษจำคุก 2 เดือน

(2) โทษปรับ

(3) โทษปรับรายวัน

(4) โทษการทำงานบริการสาธารณะ

(5) โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการ

(6) โทษเสริมตามที่บัญญัติไว้

3) ความผิดลหุโทษ (Les contraventions) เป็นความผิดที่กำหนดขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความมีวินัยของส่วนรวม หรือเพื่อสนับสนุนการปราบปรามที่รวดเร็วที่สุด และรักษาความมั่นคงของการบริหารราชการที่ดีของประเทศ มักเป็นโทษที่จะลงสำหรับผู้ไม่สนใจข้อห้ามของกฎหมายและกระทำความผิดข้อห้ามของฝ่ายบริหารมากกว่าเป็นการละเมิดกฎหมายอาญา และไม่ใช้เรื่องความประมาทเลินเล่อ ส่วนใหญ่เป็นความผิดที่ไม่ต้องการเจตนา ผู้ฝ่าฝืนจะได้รับโทษสถานเบา ตัวอย่างความผิดประเภทนี้ เช่น ความผิดฐานการไม่ติดป้ายต่ออายุทะเบียนรถยนต์ ความผิดฐานขับจี้รถยนต์ในเวลากลางคืนซึ่งมีไฟหน้าดับอยู่หนึ่งดวง ความผิดฐานประทุษร้ายต่อร่างกายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียหายไม่สามารถประกอบการทำงานตามปกติได้เป็นระยะเวลาต่ำกว่า 8 วัน เป็นต้น การนี้ได้กำหนดประเภทโทษที่จะลงแก่ผู้ที่กระทำความผิดดังนี้

(1) โทษปรับ ซึ่งโทษปรับสำหรับความผิดลหุโทษได้แบ่งลำดับชั้นไว้ 5 ลำดับและกำหนดจำนวนเงินค่าปรับแต่ละลำดับชั้นไว้เป็นเงินสกุลยูโร กล่าวคือ ปรับไม่เกิน 38 ยูโร สำหรับความผิดลหุโทษชั้นที่ 1 ปรับไม่เกิน 150 ยูโร สำหรับความผิดลหุโทษชั้นที่ 2 ปรับไม่เกิน 450 ยูโร สำหรับความผิดลหุโทษชั้นที่ 3 ปรับไม่เกิน 750 ยูโร สำหรับความผิดลหุโทษชั้นที่ 4 และปรับไม่เกิน 1,500 ยูโร สำหรับความผิดลหุโทษชั้นที่ 5 ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำและเมื่อมีกฎ

ได้กำหนดไว้ ให้เพิ่มอัตราโทษสูงสุดเป็น 3,000 ยูโร เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การกระทำความผิดซ้ำในกรณีดังกล่าวเป็นความผิดซ้ำมิโทษ

(2) โทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการ เช่น การพักใบอนุญาตขับขี่เป็นระยะเวลาที่กำหนด ริบอาวุธ ถอนใบอนุญาตล่าสัตว์ ห้ามส่งจ่ายเช็ค ริบสิ่งของซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้กระทำความผิด เป็นต้น

3.3.2 รูปแบบการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในประเทศยุโรปหลายประเทศที่มีกระบวนการไกล่เกลี่ยคดีอาญา ปัจจุบันไม่ได้มีเพียงการนำไปใช้ในฐานะการจัดการคดีชั้นพื้นฐานหรือการใช้ในคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่ได้มีการยอมรับและนำไปใช้ในคดีอาญาโดยทั่วไปด้วย แต่ยังคงจำกัดการใช้อยู่ที่จำนวนทรัพย์สินพิพาทและความร้ายแรงแห่งคดีอาญา⁴³ กรณีนี้รวมถึงประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสด้วย

มีนักวิชาการพยายามที่จะหาคำว่า การไกล่เกลี่ย หรือ Mediation ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสฉบับก่อนหน้าหลายฉบับ แต่ไม่พบคำว่า Mediation เลย จึงได้มีความพยายามหาตัวบทกฎหมายที่บัญญัติมีนัยของการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim-Offender Mediation) แต่อย่างไรก็ตามต่อมาแนวคิดในการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดได้มีใช้กันอยู่ในประเทศฝรั่งเศสปัจจุบัน⁴⁴ ซึ่งแนวคิดนี้ได้แทรกอยู่ในกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยที่การไกล่เกลี่ยคดีอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนี้เริ่มมีการดำเนินการอย่างจริงจังในคริสต์ทศวรรษที่ 1980 ได้จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองและป้องกันเหยื่ออาชญากรรม (Office for the Protection of Victims and Prevention) และคณะกรรมการกิจการทางอาญาและการอภัยโทษ (Directorate for Criminal Affairs and Pardons) ขึ้น และได้มีการสัมมนาร่วมกันระหว่างสำนักอบรมกฎหมายกับผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางคดีอาญาขึ้น ก่อให้เกิดความสนใจในเรื่องการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดในคดีอาญา (Victim-Offender Mediation) ขึ้น ในระยะเริ่มแรกได้จัดให้มีการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในรูปแบบของสภาชุมชนป้องกันอาชญากรรม (The Communal Councils for Crime Prevention หรือ CCPD) ขึ้น เมื่อเกิดคดีอาญาขึ้น CCPD จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยคดีอาญาขึ้น

⁴³ Tony Peter. (2000). "Victim-Offender Mediation : Reality and Challenges." In The European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice. **Victim-Offender Mediation in Europe Making Restorative Justice Work.** p. 9.

⁴⁴ Daniel Jullion. Op.cit. pp. 211 - 250.

โดยจัดให้มีคณะกรรมการไกล่เกลี่ยคดี (Mediation Committee) ขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนที่ได้รับ การคัดเลือกมาจากชุมชน ตำรวจ ฝ่ายกระบวนการยุติธรรม ฝ่ายการศึกษา และสมาคมต่างๆ ทำการ ไกล่เกลี่ย และยังจัดให้มีคณะกรรมการบูรณาการชุมชน (Community Reparative Boards) คอยทำ หน้าที่ไกล่เกลี่ยการกระทำความผิดอาญาซึ่งอยู่ในขั้นตอนก่อนที่คดีจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ ก่อนการร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน⁴⁵ และในปี ค.ศ. 1992 ได้มีการจัดตั้ง องค์กรที่ทำหน้าที่สนับสนุนเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยคดีอาญาที่สำคัญคือ สถาบันแห่งชาติที่ช่วยเหลือ ผู้เสียหายและการไกล่เกลี่ย (National Institute of Victim Assistance and Mediation หรือ INAVEM) คอยเป็นศูนย์กลางและให้ความช่วยเหลือกับผู้ปฏิบัติทำงานไกล่เกลี่ยคดีอาญาควบคู่ไปกับหน่วยงาน ของรัฐที่มีอำนาจดำเนินคดีอาญา อีกทั้งยังเป็นสถาบันช่วยฝึกฝนวิธีการไกล่เกลี่ยด้วย ในการนี้การ ไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดในคดีอาญาในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงเกิดขึ้น ก่อนที่จะมีการฟ้องร้องผู้กระทำผิดต่อศาลเสมอ กล่าวได้ว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยคดีอาญาตั้งแต่ เริ่มต้นมาจนถึงปัจจุบัน ประสบผลสำเร็จมากในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ดังจะเห็นได้จากมีการ ไกล่เกลี่ยคดีถึง 20,000 คดี และมีผู้เสียหายถึงร้อยละ 65 ที่ได้รับความช่วยเหลือเนื่องจาก กระบวนการไกล่เกลี่ยนี้ในปี ค.ศ. 1998⁴⁶

จากการศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสใน รายละเอียดแล้ว และเมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการผันหรือการหันเหคดีอาญา (Diversion) จะพบว่า มี 2 รูปแบบที่มีวิธีการใกล้เคียงกัน คือ การไกล่เกลี่ยทางอาญา (Médiation pénale) และ ความตกลงทางอาญา (Composition pénale) กล่าวคือ

1) การไกล่เกลี่ยทางอาญา (Médiation pénale) มีขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อการแก้ไข ปัญหาข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาเล็กน้อย โดยได้หันเหผู้กระทำผิดออกจาก ระบบการดำเนินคดีกระเสหลักคือการฟ้องร้องและลงโทษรุนแรง โดยที่ก่อนปี ค.ศ. 1993 การไกล่เกลี่ย คดีอาญาได้ถือปฏิบัติมาแล้วเป็นระยะเวลา 10 ปี จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1993 ได้เริ่มมีการบัญญัติ อำนาจการไกล่เกลี่ยคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเคยมีรัฐบัญญัติ ฉบับที่ 93-2 ลงวันที่ 4 มกราคม ค.ศ. 1993 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 41 ของประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาฝรั่งเศสบัญญัติไว้ความว่า “ก่อนฟ้องคดี หัวหน้าอัยการประจำศาล (Le procureur de la République) อาจสั่งให้มีการไกล่เกลี่ยทางอาญาได้ ถ้าหากผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดยินยอม

⁴⁵ อุดม รัฐอมฤต. (2548). บทบาทของอัยการในมุมมองของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์. หน้า 36.

⁴⁶ Daniel Jullion. Op.cit. pp. 214 - 223.

และหัวหน้าอัยการประจำศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่าการไต่ถามทนายอัยการจะเป็นหลักประกัน การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย ทำให้ข้อพิพาทอันเกิดจากการ กระทำความผิดสิ้นสุดลง และจะมีส่วนช่วยในการที่ผู้กระทำความผิดกลับคืนเข้าสู่สังคม” จาก บทบัญญัติดังกล่าวทำให้ได้หลักในการไต่ถามทนายอัยการของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสอยู่ 3 ประการ คือ ประการแรก จะต้องกระทำก่อนที่จะมีการฟ้องคดีอาญา ประการที่สอง ต้องได้รับความ ยินยอมจากคู่กรณีทั้งสองฝ่าย และประการสุดท้าย พนักงานอัยการต้องคำนึงถึงผลที่คู่กรณีจะได้รับ จากการไต่ถามทนายอัยการ⁴⁷

2) ความตกลงทางอาญา (la composition pénale) ใช้มาตรการความตกลงทางอาญาใน การยุติคดีอาญาคือคดีที่ความผิดมีโทษปานกลางหรือมีขมขมิโทษบางประเภทซึ่งไม่ก่อผลกระทบที่ ร้ายแรงนักต่อความสงบสุขของสังคม เป็นการบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 41-2 แห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสและใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยบัญญัติไว้ใจความว่าก่อนที่จะ จะมีการฟ้องคดีอาญาพนักงานอัยการอาจเสนอให้มีการงดการฟ้องคดีกับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ในคดีที่กำหนดโทษปรับหรือกำหนดโทษจำคุกไว้ไม่เกิน 5 ปีในคดีที่มีเหมาะสมหรือเป็นคดีที่ เกี่ยวข้องกับความผิดลหุโทษ ซึ่งเมื่อนำไปเทียบกับการกำหนดชั้นโทษตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นถือ ว่าคดีที่สามารถทำความตกลงทางอาญาได้นั้นต้องเป็นคดีมีขมขมิโทษที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีลงมา และคดีที่เป็นความผิดลหุโทษนั่นเอง โดยอาจจัดให้มีมาตรการอย่างเดียวหรือหลายอย่างแทนการ พิจารณาลงโทษตามที่ได้กำหนดไว้ โดยที่มาตรการดังกล่าวมีดังต่อไปนี้ คือ⁴⁸

(1) ตกลงยอมชำระเงินจากการไต่ถามทนายอัยการให้กับรัฐไม่เกิน 3,750 ยูโร หรือกึ่งหนึ่ง ของอัตราโทษสูงสุดที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ซึ่งพิจารณาตามข้อเท็จจริง รายได้ ตลอดจน รายจ่ายของบุคคล โดยที่การชำระเงินนี้อาจแบ่งจ่ายได้เป็นงวดๆ ตามที่พนักงานอัยการกำหนดแต่ ต้องไม่เกิน 1 ปี

⁴⁷ อุทัย อาทิวา. (2552). “การใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการกับการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาลใน ประเทศฝรั่งเศส.” ใน อุทัย อาทิวา และคณะ (เอกสารประกอบการฝึกอบรม โครงการฝึกอบรมหลักสูตร “วิทยากรโครงการคุ้มครองสิทธิประชาชนเกี่ยวกับแอดส์ ระวังข้อพิพาทในระดับท้องถิ่น และเผยแพร่ความรู้ทาง กฎหมายแก่ประชาชนด้านการรักษาฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” เรื่อง “ฝึกปฏิบัติเป็น ผู้ไต่ถามทนายอัยการหรือประนอมข้อพิพาท” วันพฤหัสบดีที่ 12 กรกฎาคม 2552 เวลา 13.30 – 16.30 น. สถาบันพัฒนา ข้าราชการฝ่ายอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด).

⁴⁸ Office for Democratic Institutions and Human Rights. (2004). Criminal Procedure Code of the French Republic. Retrieved October 17, 2010, from <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1674/file/848f4569851e2ea7eabfb2ffcd70.htm/preview>.

- (2) ส่งมอบทรัพย์สินหรือดอกผลแห่งทรัพย์สินที่ใช้หรือเจตนาจะใช้กระทำความผิดต่อรัฐ
- (3) ส่งมอบยานพาหนะเพื่อมิให้สามารถเคลื่อนที่ได้เป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน
- (4) ยินยอมต่อสำนักงานศาลให้คงใช้ใบอนุญาตขับขี่เป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน
- (5) ยินยอมต่อสำนักงานศาลให้คงใช้ใบอนุญาตล่าสัตว์เป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน
- (6) ทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยไม่มีค่าตอบแทนเป็นเวลาไม่เกิน 60 ชั่วโมงภายในระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน

(7) เข้ารับการอบรมหรือฝึกอาชีพกับองค์กรหรือหน่วยงานด้านการสาธารณสุขหรือสาธารณสุขหรือวิชาชีพในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรสูงสุด 3 เดือน ทั้งนี้รวมระยะเวลาอบรมหรือฝึกอาชีพทั้งหมดต้องไม่เกิน 18 เดือน

(8) ห้ามการส่งจ่ายเช็คเพื่อการอื่นนอกเหนือจากเช็คที่อนุญาตให้ถอนเงิน โดยผู้ส่งจ่ายซึ่งเป็นผู้จ่ายหรือเช็คที่ได้รับการรับรอง และห้ามการใช้บัตรจ่ายเงินของธนาคารเป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน

(9) ห้ามปรากฏตัวในที่หรือสถานที่พบการกระทำความผิดฐานที่พนักงานอัยการกำหนดบ่อยครั้งเป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน เว้นแต่จะเป็นที่พักอาศัยตามปกติของผู้นั้น

(10) ห้ามพบปะหรือติดต่อกับผู้เสียหายหรือผู้เสียหายในความผิดฐานที่พนักงานอัยการกำหนดในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน

(11) ห้ามพบปะหรือติดต่อกับผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้สมรู้ร่วมคิดตามที่พนักงานอัยการกำหนดในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน

(12) ห้ามออกนอกประเทศหรือส่งมอบหนังสือเดินทางให้รัฐเป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน

(13) ทำให้คดียุติได้ด้วยค่าใช้จ่ายของผู้กระทำการเอง

(14) ในกรณีเป็นการกระทำความผิดระหว่างสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือมิชอบด้วยกฎหมายให้ดำเนินการด้วยความสมานฉันท์

โดยมาตรา 41-2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสนี้ได้กำหนดให้อำนาจพนักงานอัยการในการใช้ดุลยพินิจสั่งยุติคดีด้วยการเสนอเรื่องต่อศาลเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ เมื่อศาลเห็นชอบแล้วความตกลงที่ผู้กระทำความผิดให้ความยินยอมจึงใช้บังคับได้ ความตกลงทางอาญานี้แม้จะมีมาตรการที่จะมีลักษณะเช่นเดียวกับโทษในกฎหมายอาญา แต่การใช้มาตรการดังกล่าวเกิดจากความตกลงระหว่างพนักงานอัยการกับผู้กระทำความผิด ไม่ใช่คำพิพากษาของศาลแต่อย่างใด กฎหมายตั้งใจใช้ถ้อยคำที่ต่างจากโทษตามกฎหมายอาญาคือ ใช้คำว่า “ตกลงยอมชำระเงิน (Composition)” แทนคำว่า “ปรับ (Amende)” ใช้คำว่า “ทำงานโดยไม่มี

ค่าตอบแทน (Travail non rémunéré)” แทนคำว่า “การทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ (le travail d'intérêt général)” ใช้คำว่า “ยินยอมถอนสิทธิหรือยินยอมให้จู่ (Dessaisissement)” แทนคำว่า “ริบ (Confiscation)” แต่อย่างไรก็ตามแม้มาตรการเหล่านี้ไม่ใช่โทษตามคำพิพากษา แต่ก็ต้องผ่านความเห็นชอบจากศาลก่อนเสมอ

ขั้นตอนการใช้ความตกลงทางอาญาเป็นขั้นตอนก่อนที่จะมีการฟ้องคดี ซึ่งกรณีนี้จะแตกต่างกับมาตรการต่อรองคำรับสารภาพ (Plea Bargaining) ในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่สามารถทำการต่อรองคำรับสารภาพได้แม้ได้ฟ้องผู้กระทำผิดต่อศาลแล้วก็ตาม และความตกลงทางอาญานี้จะไม่ใช้การลดโทษเพื่อแลกเปลี่ยนกับคำรับสารภาพเหมือนการต่อรองคำรับสารภาพตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาแต่อย่างใด และความตกลงทางอาญานี้ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นข้อเสนอในระหว่างเวลาที่ผู้กระทำผิดยังถูกควบคุมตัวอยู่โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ และกฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการมีหน้าที่แจ้งสิทธิของผู้กระทำผิดในการมีทนายความให้ความช่วยเหลือก่อนที่จะตอบรับข้อเสนอของพนักงานอัยการ ถ้าผู้กระทำผิดไม่ยินยอมตามข้อเสนอของพนักงานอัยการ ก็ให้พนักงานอัยการฟ้องผู้กระทำผิดต่อศาลต่อไป

หลังจากผู้กระทำผิดให้การสารภาพและยินยอมตามข้อเสนอของพนักงานอัยการแล้ว พนักงานอัยการจะต้องร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลให้ความเห็นชอบกับข้อเสนอ ในคดีความผิด มัชฌิม โทษให้เสนอต่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้นต้น ส่วนในคดีความผิดหุโทษให้เสนอต่อผู้พิพากษาศาลแขวง ในกรณีนี้ผู้กระทำผิดและผู้เสียหายสามารถร้องขอให้ศาลรับฟังคำให้การตนได้ เมื่อรับฟังแล้วศาลจะมีคำสั่งเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบข้อเสนอ คำสั่งของศาลดังกล่าวเป็นที่สุด ไม่สามารถอุทธรณ์ได้ ถ้าศาลไม่เห็นชอบกับข้อเสนอ ข้อตกลงก็สิ้นผล พนักงานอัยการก็ต้องฟ้องคดีต่อศาลต่อไป ถ้าศาลเห็นชอบคดีก็ระงับ ไม่มีการบันทึกทะเบียนประวัติอาชญากร แต่ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายในการได้รับค่าสินไหมทดแทนได้ โดยผู้เสียหายสามารถฟ้องศาลมัชฌิม โทษเพื่อเรียกค่าเสียหายส่วนแบ่งได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมาตรา 41-2 วรรค 9 ประเด็นนี้ความตกลงทางอาญาแตกต่างกับการไต่เถียงคดีอาญาในกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส เพราะในเรื่องของการไต่เถียงทางอาญานั้น กฎหมายได้ให้ความสำคัญในเรื่องการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายมากถึงขนาดกำหนดเป็นเงื่อนไขที่พนักงานอัยการจะใช้ดุลยพินิจให้มีการไต่เถียงคดีอาญา ในขณะที่ความตกลงทางอาญานั้นกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่ต้องยื่นข้อเสนอต่อผู้กระทำผิดให้ชดใช้ความเสียหายภายในกำหนดเวลาไม่เกิน 6 เดือนและแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงกระบวนการดังกล่าวโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความยินยอมของผู้เสียหายก่อนแต่อย่างใด ทั้งนี้ตามมาตรา 41-2 วรรค 2 ซึ่งต่างกับการไต่เถียงคดีอาญาที่บัญญัติให้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายก่อน

เมื่อพิจารณาจากมาตรการการไต่ถามคดีอาญากับมาตรการความตกลงทางอาญาแล้ว แม้ทั้งสองมาตรการจะเกิดขึ้นจากเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีหน้าที่ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดคือพนักงานอัยการ และมี 3 ฝ่ายที่มีบทบาทในมาตรการดังกล่าว คือ ฝ่ายผู้กระทำผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ ที่จะมีรูปแบบที่พอเปรียบได้กับรูปการยุติคดีหรือข้อพิพาทแบบการไต่ถามคดีโดยคนกลางที่กล่าว ในบทที่ 2 การไต่ถามคดีอาญาจะมีลักษณะใกล้เคียงรูปแบบข้างต้นมากที่สุด ส่วนการตกลงทางอาญา ที่ไม่เน้นให้มีการเจรจาต่อรองแต่อย่างน้อยก็เป็นลักษณะหนึ่งของรูปแบบการหันเหคดีออกจากกระแสหลักในอันจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยและความปรองดองสมานฉันท์ ในสังคมและช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้เพราะคดีสามารถยุติได้รวดเร็วและไม่ต้องไปต่อสู่กันถึงชั้นศาลแต่อย่างใด ในการดำเนินการไต่ถามคดีอาญากับมาตรการความตกลงทางอาญาอย่างน้อย ก็ต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอัยการกับผู้กระทำผิดในอันที่จะชี้แจงทำความเข้าใจ เพื่อการยอมรับหรือไม่ยอมรับข้อเสนองานอัยการ และมีลักษณะรูปแบบ กระบวนการ และเงื่อนไขบางประการที่น่าสนใจและน่าจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาและนำมาปรับใช้กับสังคมไทย ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามในกระบวนการพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีอีกเครื่องมือหนึ่งที่น่าสนใจอันมีแนวคิดพื้นฐานใกล้เคียงกับการไต่ถามคดีอาญา นั่นคือ “la correctionalisation” เป็นการเจรจากับผู้ต้องหาให้รับสารภาพเพื่อจะลดฐานความผิดลง เมื่อลดฐานความผิดลงอาจส่งผลให้ประเภทและระดับชั้นโทษก็ต่ำลงทำให้สามารถฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาโทษระดับต่ำลงได้⁴⁹ วิธีการนี้จะเป็นหลักการเดียวกับการต่อรองคำรับสารภาพ หรือ Plea Bargaining ซึ่งก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องการไต่ถามคดีอาญาได้เช่นกัน

3.4 การไต่ถามคดีอาญาของประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน

3.4.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลักในประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน⁵⁰

ประเทศสหพันธรัฐเยอรมันเป็นประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบใช้ประมวลกฎหมาย (Civil Law) เช่นเดียวกับประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส⁵¹ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ส่วนแรกเรียกว่า Erkenntnisverfahren เป็น

⁴⁹ อุดม รัฐอมฤต, อาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2543. อ้างถึงใน สำนักงานศาลยุติธรรม. (2545). การนำการต่อรองการรับสารภาพมาใช้ในประเทศไทย กรณีศึกษาคดีอาญา. หน้า 84 - 85.

⁵⁰ Joachim Herrmann. (1981). “The German Criminal Justice System: The Trial Phase – Appellate and Review Proceedings.” In The International Association of Penal Law. *The Criminal Justice System of The Federal Republic of Germany*. pp. 65 - 96.

⁵¹ ปรีดี เกษมทรัพย์. เล่มเดิม. หน้า 55.

ขั้นตอนการค้นหาคความจริง คือ ตั้งแต่เริ่มแรกของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไปจนถึงขั้นการพิจารณาและตัดสินของศาลที่ถือเป็นการช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการรับประกันความแน่นอนชัดเจนของกฎหมาย โดยการค้นหาว่าบุคคลนั้นมีผิดหรือบริสุทธิ์ และประการที่สองที่เรียกว่า Vollstreckungsverfahren คือกระบวนการบังคับโทษกับบุคคลที่กระทำความผิดที่กฎหมายบัญญัติเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นกระทำความผิดก็จะต้องถูกปรับหรือจำคุก โดยจะมีการดำเนินการตามคำพิพากษาในขั้นตอนดังกล่าว

เมื่อมีการกระทำผิดอาญาขึ้นหน่วยงานแรกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีก็คือตำรวจ ซึ่งองค์กรตำรวจของสหพันธ์รัฐเยอรมันมีเพียงองค์กรเดียว จะไม่มีแยกเป็นตำรวจของของรัฐบาลกลางหรือตำรวจของเมืองแต่อย่างใด แต่ก็มีตำรวจที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับคดีเฉพาะอย่าง เช่น Bundeskriminalamt จะเป็นตำรวจที่ทำหน้าที่ในคดีองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ คดียาเสพติดและคดีก่อการร้าย เป็นต้น ซึ่งจะไม่เหมือน CIA หรือ FBI ของประเทศสหรัฐอเมริกาแต่อย่างใด เมื่อกล่าวถึงหน้าที่โดยปกติแล้วตำรวจในสหพันธ์รัฐเยอรมันจะทำหน้าที่ 2 ด้านคือด้านแรกจะทำหน้าที่ป้องกันสังคม ป้องกันอาชญากรรมหรือรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม อีกด้านหนึ่งก็มีหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนการกระทำผิดทางอาญาทุกคดีโดยทำการรวบรวมพยานหลักฐาน จับกุมผู้กระทำความผิดกรณีจำเป็นและดำเนินการต่างๆ ตามที่กฎหมายให้อำนาจ โดยบทบาทที่ 2 นี้ตำรวจจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยพนักงานอัยการ (Hilfsbeamte der Staatsanwaltschaft) และตำรวจต้องฟังคำสั่งของพนักงานอัยการ และต้องนำสำนวนการสอบสวนคดีอาญาส่งพนักงานอัยการ และมีกรณีเดียวที่ตำรวจสามารถดำเนินการโดยตรงต่อศาล นั่นคือการขอหมายจับและหมายขัง โดยขอต่อศาลที่เรียกว่า Magistrat Court

พนักงานอัยการซึ่งถือว่าเป็นผู้บังคับบัญชาในขั้นตอนก่อนการพิจารณาโดยศาล (Pre-trial phase) เป็นผู้ที่มีสิทธิและหน้าที่ในการค้นหาคความจริงในคดีอาญา ตำรวจต้องตอบสนองความต้องการของพนักงานอัยการด้านข้อมูล พนักงานอัยการเป็นพนักงานอัยการอาชีพหรือพนักงานประจำของรัฐสังกัดสำนักงานอัยการที่เรียกว่า The Staatsanwaltschaft ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารและไม่ได้สังกัดศาลแต่อย่างใด แต่รูปแบบการปฏิบัติงานจะถูกควบคุมโดยกฎระเบียบทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากกว่าหน่วยงานทางการบริหารโดยทั่วไป สำนักงานอัยการจะมีขั้นการบังคับบัญชา ดังนั้นพนักงานอัยการแม้จะมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานมากระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่มีความเป็นอิสระทั้งหมดเหมือนอย่างศาล เพราะต้องมีหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาตามสายงานด้วย โดยในส่วนของอำนาจทางคดีอาญานี้พนักงานอัยการจะมีหน้าที่ตามกฎหมายในการค้นหาคความจริงไม่เพียงแต่จะหาข้อเท็จจริงเอาผิดกับผู้กระทำผิดเท่านั้น จะต้องพิจารณาข้อต่อสู้ของผู้กระทำผิดด้วย ซึ่งมีคำกล่าวที่ว่า “ที่ทำงานของพนักงานอัยการเป็นสำนักงานที่

เป็นภาวะวิสัยมากที่สุดในโลก” เมื่อพนักงานอัยการได้ข้อมูลว่าผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดก็จะฟ้องผู้กระทำผิดต่อศาล หากพบว่าผู้กระทำผิดไม่มีความผิดก็จะยกฟ้อง โดยหน้าที่ในการฟ้องคดีอาญาในประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมันนี้โดยหลักแล้วเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ ดังนั้นคดีของพนักงานอัยการที่ฟ้องร้องต่อศาลได้จึงเป็นคดีที่มีการกลั่นกรองมาเป็นอย่างดีแล้ว ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาโดยศาลนี้ ศาลอาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการค้นหาความจริงได้ในกรณีที่เป็คดีสำคัญที่พนักงานอัยการได้ร้องขอหรือตำรวจร้องขอในกรณีเร่งด่วน ถ้ามีความจำเป็นผู้พิพากษาไต่สวน (The investigating judge) จะทำการไต่สวนล่วงหน้าไว้ก่อนได้ทั้งนี้เป็นการกระทำตามคำร้องขอของพนักงานอัยการหรือตำรวจและภายใต้ข้อกำหนดแห่งกฎหมาย⁵²

เมื่อพนักงานอัยการได้ฟ้องผู้กระทำผิดต่อศาลแล้วและศาลได้รับเอกสารคำฟ้องจากพนักงานอัยการแล้ว พนักงานอัยการก็จะไม่ใช่ประธานในคดีนั้นอีกเพื่อให้ศาลได้เริ่มกระบวนการพิจารณาโดยจะเป็นประธานในคดี โดยระบบการพิจารณาคดีอาญาของประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมันจะเป็นระบบกล่าวหามากกว่าระบบไต่สวน กระบวนการพิจารณาจะมีความเป็นวิทยาศาสตร์ในการค้นหาความจริงมากกว่าการแข่งขันกันเอาชนะระหว่างคู่ความแต่ละฝ่ายในประเทศเยอรมันจะไม่เรียกว่าคู่กรณี (Parties) แต่จะเรียกว่าผู้เข้าร่วม (Participants หรือ Verfahrensbeteiligte) ซึ่งแสดงออกในลักษณะของความร่วมมือกันมากกว่า การค้นหาความจริงจะกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐและมีความน่าเชื่อถือสูง โดยที่ผู้พิพากษาของประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมันนั้นเป็นผู้พิพากษาอาชีพ ผู้พิพากษาจะตรวจสำนวนของพนักงานอัยการหากไม่มีการกล่าวหาว่าผู้กระทำผิดกระทำความผิดและพยานหลักฐานที่ให้ไม่เพียงพอศาลจะไม่รับคำฟ้อง แต่เหตุการณ์นี้ไม่ค่อยเกิดขึ้นในประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมันเท่าใดนักหากจะมีก็เป็นปัญหาข้อกฎหมายมากกว่า นอกจากนี้ในคดีอาญาบางฐานความผิดผู้เสียหายเองสามารถฟ้องคดีเองได้ด้วยเช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ชูเชิญผู้อื่นทำให้เสียหาย บุกรุก คุกคาม หมิ่นประมาท เปิดจดหมายผู้อื่น เป็นต้น⁵³ ในคดีความผิดฐานที่ผู้เสียหายฟ้องเองได้นี้พนักงานอัยการมักจะฟ้องร้องก็ต่อเมื่อเห็นว่าการฟ้องคดีในความผิดอาญาเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเท่านั้น⁵⁴

สำหรับองค์คณะผู้พิพากษาในคดีอาญาในศาลชั้นต้น (Trial Court) เป็นศาลชั้นแรก (First Instance) ที่เรียกว่า Amtsgericht หากเป็นคดีเล็กน้อย จะมีผู้พิพากษานายเดียวเป็นองค์คณะ ถ้าคดีค่อนข้างร้ายแรงองค์คณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 นายและผู้พิพากษาสมทบ

⁵² Otto Triffiterer. Op.cit. pp. 29 – 64.

⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแห่งสหพันธ์รัฐเยอรมัน, มาตรา 374(1).

⁵⁴ อุคม รัฐอมฤต. เล่มเดิม. หน้า 15.

2 นายซึ่งผู้พิพากษาสมทบนี้จะคัดเลือกจากบุคคลทั่วไปเข้าทำหน้าที่โดยนั่งกับผู้พิพากษาอาชีพ สามารถถามพยานได้ ทำบันทึกระหว่างกระบวนการพิจารณาได้ แต่ไม่อนุญาตให้ตรวจสำนวนได้ และหากเป็นคดีอาญารายแรงองค์คณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 นายและผู้พิพากษาสมทบ 2 นาย และถ้าเป็นความผิดทางการเมืองจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพเพียง 3 นาย เมื่อจะเสร็จสิ้นกระบวนการพิจารณา องค์คณะก็จะตัดสินคดีว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์และผู้พิพากษาลงโทษจำเลยการตัดสินของผู้พิพากษาใช้เสียงข้างมาก แล้วนำมาอ่านในห้องพิจารณาคดี

เมื่อคู่ความคือพนักงานอัยการหรือจำเลยไม่พอใจคำตัดสินของศาลชั้นต้นก็สามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ (Appellate Court) ได้ โดยหลักแล้วจะอุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้นและโดยทั่วไปไม่มีการสืบพยานในชั้นนี้อีกหากพบความผิดพลาดจะส่งกลับไปยังศาลชั้นต้นให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ โดยคำตัดสินขององค์คณะผู้พิพากษาจำนวนน้อยกว่าให้อุทธรณ์ต่อศาลที่มีจำนวนองค์คณะผู้พิพากษามากกว่า 1 ลำดับดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยต้องได้รับอนุญาตจากผู้พิพากษานั่งอยู่ที่ศาล Amtsgericht และพิจารณาคดีอุทธรณ์โดยองค์คณะผู้พิพากษาที่นั่งอยู่ที่ศาลจังหวัด (District Court หรือ Landgericht) เป็นศาลชั้นที่สอง (Second Instance) อย่างไรก็ตามเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายยังอาจฎีกาได้อีกโดยฎีกาไปยังศาลสูงขึ้นไปอีกในชั้นที่สาม (Third Instance) โดยศาลนี้ในประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมันเรียกว่า Oberlandgericht⁵⁵ อย่างไรก็ตามหากพบว่าไม่มีการปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญผู้เสียหายยังอาจฟ้องร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ (Federal Constitutional Court) ได้อีก แต่ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐนี้จะรับพิจารณาเฉพาะปัญหาที่ละเมิดบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเท่านั้น และมีจุดประสงค์จะพิทักษ์สิทธิ เกียรติและศักดิ์ศรีของมนุษย์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ให้ถูกละเมิดเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากศาลสูงของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีอุทธรณ์จากศาลล่างด้วย เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วก็จะถูกนำส่งสู่กระบวนการบังคับโทษต่อไป

3.4.2 รูปแบบการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมัน⁵⁶

การไกล่เกลี่ยคดีอาญาระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดในคดีอาญาในประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมันเริ่มเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1984 มีนักวิชาการทางด้านกฎหมายอาญาและนักสังคม

⁵⁵ Anke Freckmann and Thomas Wegerich. (1999). *The German legal system*. p 219.

⁵⁶ Britta Bannenberg. (2000). "Victim-Offender Mediation in Germany." In *The European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice. Victim-Offender Mediation in Europe Making Restorative Justice Work*. pp. 251 - 336.

สงครามที่ตลอดจนพนักงานอัยการได้นำการไต่ถามถึงคดีอาญาระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดในคดีอาญาไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมชุมชน โดยริเริ่มในคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน จนกระทั่งนำมาใช้ในคดีอาญาสำหรับบุคคลทั่วไปโดยเริ่มโครงการที่เมือง Tubingen และได้ทำโครงการดังกล่าวที่เมือง Hamburg และ Dusseldorf ในเวลาต่อมา โดยที่ไม่ได้มีการไต่ถามถึงคดีอาญาที่ไม่มีผู้เสียหาย เช่น คดียาเสพติด คดีจราจร และคดีร้ายแรงต่างๆ

การไต่ถามถึงคดีอาญาในความผิดที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำผิดได้มีการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญยุติกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนขึ้นในปี ค.ศ. 1990 โดยที่ได้มีการบัญญัติเรื่องการไต่ถามถึงคดีไว้ในมาตรา 4 II 2 ของรัฐธรรมนูญดังกล่าวซึ่งเน้นที่การละเว้นไม่ฟ้องร้องผู้กระทำผิดด้วยการไต่ถามถึงระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดโดยที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งกฎหมายที่การลงโทษจะมุ่งเน้นให้ผู้กระทำผิดได้รับการพัฒนาด้านการศึกษาและการลงโทษด้วยวิธีการทางวินัยและทำให้แน่ใจว่าผู้กระทำผิดต้องได้รับการดำเนินการตามกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 10 I 3 No 7 และมาตรา 15 I No 1 ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ในปี ค.ศ. 1994 ได้มีการบัญญัติมาตราใหม่ขึ้นในประมวลกฎหมายอาญาแห่งสหพันธรัฐเยอรมันในมาตรา 46a ซึ่งว่าด้วยการไต่ถามถึงระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดและการชดเชยค่าสินไหมทดแทน และมีการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้บูรณาการกับกฎหมายอาญาดังกล่าวด้วย โดยหากมีการไต่ถามถึงระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดแล้วจะมีการปรับใช้มาตรา 46a ของประมวลกฎหมายอาญาเข้ากับมาตรา 153 และมาตรา 153a ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยที่มาตรา 46a ของประมวลกฎหมายอาญาแห่งประเทศสหพันธรัฐเยอรมันนั้น มีใจความว่า ถ้าผู้กระทำผิดได้ทำการไต่ถามถึงกับผู้เสียหายในการเยียวยาความเสียหาย หรือในกรณีที่เป็นการเยียวยาความเสียหายต่อร่างกายโดยผู้กระทำผิดได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทน ศาลอาจลดโทษให้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดตามมาตรา 49(1)⁵⁷ หรือถ้าโทษ

⁵⁷ ประมวลกฎหมายอาญาแห่งสหพันธรัฐเยอรมัน มาตรา 49(1) ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์การลดโทษหรือลดโทษหรือบรรเทาโทษกรณีพิเศษ บัญญัติว่า

“(1) ถ้าได้มีกฎหมายหมายกำหนดหรืออนุญาตให้มีมีการลดโทษหรือบรรเทาโทษได้ การลดโทษหรือบรรเทาโทษให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

1. จำคุกตลอดชีวิตลดเหลือจำคุกไม่ต่ำกว่าสามปี
2. ในกรณีที่โทษจำคุกได้กำหนดไว้แน่นอน ให้จำคุกในอัตราส่วนเพียงเศษสามส่วนสี่ของโทษ

ที่บัญญัติไว้ในกรณีโทษปรับที่มีอัตรากำหนดไว้แน่นอนให้ปรับจำนวนเศษสามส่วนสี่ของโทษปรับสูงสุดที่คิดเป็นอัตราตามวัน

สูงสุดไม่เกิน 1 ปีหรือปรับไม่เกินในอัตรา 360 วัน (Daily rates) ก็ให้ยกเว้นโทษเสีย ตามตัวบทได้ มีการกล่าวถึง 2 ประการ คือ ข้อ 1 กล่าวถึงการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดซึ่งเป็นการไกล่เกลี่ยและแสวงหาข้อตกลงร่วมกันโดยผู้เสียหายอาจตกลงรับคำขอโทษและรับคำสารภาพจากผู้กระทำผิดโดยที่ไม่ต้องรับคำสินไหมทดแทนก็ได้ โดยโทษที่ผู้กระทำผิดจะได้รับหลังข้อตกลงไกล่เกลี่ยอาจเป็นการทำงานบริการสังคมหรือการบริจาคเงินให้กับองค์กรการกุศลก็ได้ บทบัญญัติการไกล่เกลี่ยตามข้อ 1 ของมาตรา 46a นี้บางทีอาจเป็นการไกล่เกลี่ยโดยไม่มีการจ่ายเงินก็ได้ (Reconciliation without payment) และ ข้อ 2 กล่าวถึงการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงิน แต่อย่างไรก็ตามการเยียวยาตามข้อนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นตัวเงินเท่านั้นแต่อาจเป็นเรื่องของความรับผิดชอบการยอมรับผิดหรือการดำเนินการอื่นให้ผู้เสียหายพึงพอใจ

ผู้เสียหายในมาตรานี้อาจเป็นนิติบุคคลก็ได้ ซึ่งในกรณีนี้ผู้ที่มาทำการไกล่เกลี่ยก็คือผู้แทนที่กระทำการแทนนิติบุคคลนั้นๆ นอกจากนี้การไกล่เกลี่ยยังมีประโยชน์ในคดีทุจริตต่อหน้าที่ราชการด้วย เพราะคุณธรรมทางกฎหมายได้ถูกละเมิดทั้งทางนามธรรมและรูปธรรม นามธรรมคือการขาดความเชื่อมั่นต่อระบบราชการส่วนรูปธรรมคือได้สร้างความเสียหายต่อชุมชนและสังคม ดังนั้นการไกล่เกลี่ยให้หน้าที่รัฐผู้กระทำผิดได้เยียวยาชดเชยความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดของตนกับการลดหย่อนโทษให้จึงมีประโยชน์ในกรณีนี้ อย่างไรก็ตามสำหรับความผิดที่ไม่มีผู้เสียหายดังเช่นความผิดต่อรัฐโดยตรง เช่น เบิกความเท็จ เมมาแล้วจับหรือคดีจรรยาที่ไม่มีใครเสียหาย คดีอาชญากรรม กรณีดังกล่าวการไกล่เกลี่ยจะเป็นเพียงสัญลักษณ์โดยนัยเท่านั้น ไม่อาจเป็นการไกล่เกลี่ยโดยแท้จริง จึงไม่อาจทำการไกล่เกลี่ยได้ ทั้งนี้รวมถึงคดีอาชญากรรมด้วยที่ไม่ได้นำมาไกล่เกลี่ยตามบทบัญญัตินี้

สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแห่งสหพันธรัฐเยอรมันได้กล่าวถึงการเยียวยาความเสียหายไว้ในมาตรา 153 และมาตรา 153a แห่งกฎหมายดังกล่าว ที่ให้อำนาจพนักงานอัยการงดฟ้องร้องผู้กระทำผิดในความผิดอาญาเล็กน้อยหรือความผิดที่ไม่ร้ายแรงได้ ซึ่งพนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้มีการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้กระทำผิดและผู้ต้องหาได้ เมื่อการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จพนักงานอัยการก็อาจยับยั้งคดีนี้เป็นฐานในการสั่งไม่ฟ้องผู้กระทำผิดได้ อย่างไรก็ตามเมื่อพนักงานอัยการฟ้องผู้กระทำผิดในฐานะผู้ต้องหาต่อศาลแล้ว ศาลก็อาจทำการยุติคดีโดยใช้

3. อัตราโทษจำคุกขั้นต่ำ ให้ลดลงเป็น ดังนี้

ในกรณีที่อัตราโทษจำคุกขั้นต่ำสิบปีหรือห้าปีให้ลดเหลือสองปี

ในกรณีที่อัตราโทษจำคุกขั้นต่ำสามหรือสองปีให้ลดเหลือหกเดือน

ในกรณีที่อัตราโทษจำคุกหนึ่งปีให้ลดเหลือสามเดือน

ในกรณีอื่นให้เป็นไปตามที่ได้บัญญัติไว้ในอัตราต่ำสุด."

มาตรา 153II มาตรา 153b ประกอบมาตรา 46a ของประมวลกฎหมายอาญาแห่งสหพันธรัฐเยอรมัน ในการจัดให้มีการไต่ถามคดีระหว่างผู้เสียหายและผู้ต้องหาได้

นอกจากนี้การไต่ถามคดีระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดยังพบในมาตรา 15I ของรัฐบัญญัติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ค.ศ. 1953 ซึ่งมีการดำเนินการ 4 กรณีด้วยกันคือ การเยียวยาด้วยการชดเชยค่าเสียหายตาม มาตรา 15I No 1 การอภัยโทษตามมาตรา 15I No 2 การลงโทษทางวินัยและการทำให้แน่ใจได้ดำเนินการลงโทษตามกฎหมายแล้ว การทำงานบริการซึ่งรวมทั้งบริการผู้เสียหายด้วย และการปรับ ตามมาตรา 15I No 3 และมาตรา 15I No 4 และต่อมาในคริสต์ทศวรรษที่ 80 ได้มีการบัญญัติเรื่องการหันเหหรือการผันคดีไว้ในมาตรา 45 และมาตรา 47 ในกฎหมายฉบับนี้ซึ่งทำให้แนวคิดเรื่องการไต่ถามคดีอาญาได้ประสานสอดคล้องกับแนวคิดการหันเหคดีได้ โดยที่ในมาตรา 45 II No 1 a.F การไต่ถามคดีระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดถูกมองเป็นเครื่องมือในการศึกษาที่จะนำไปสู่การหันเหคดีซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานของการไต่ถามคดีอาญา ต่อมาได้มีการแก้ไขมาตรา 45 II 2 ขึ้นใน ค.ศ. 1990 ที่ทำให้การไต่ถามคดีอาญาเป็นเหตุให้พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดีได้ และก่อนที่จะฟ้องคดีหรือตัดสินคดี พนักงานอัยการหรือศาลมีทางเลือกที่จะใช้เครื่องมือการหันเหคดีนี้ได้ กรณีนี้ทำให้การไต่ถามคดีอาญาระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดมีบทบาทมากขึ้นด้วยการไต่ถามคดีตามมาตรา 45 II 2 และยกฟ้องตามมาตรา 47 I No 2 โดยที่ศาลสามาถใช้เป็นเหตุในการยุติคดีได้ตามมาตรา 4 III

ตามหลักวิชาแล้ว แบบของการไต่ถามคดีอาญาแบบต่างๆทุกแบบ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนของการสืบสวนสอบสวนไปจนถึงชั้นการลงโทษทั้งในคดีเด็กและเยาวชนและคดีอาญาทั่วไปแล้ว การช่วยให้มีการใช้การไต่ถามคดีอาญาจึงอยู่ที่การพิจารณาตัดสินใจที่จะเลือกใช้เครื่องมือนี้ ซึ่งทั้งเจ้าหน้าที่ พนักงานอัยการและศาลมีอำนาจที่จะใช้การไต่ถามคดีในฐานะที่เป็นทางเลือก ไม่ใช่บังคับแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามสถานศึกษาในประเทศสหพันธรัฐเยอรมันได้ให้ความสำคัญกับการไต่ถามคดีอาญา โดยได้จัดให้มีการเรียนการสอนหลักสูตรการไต่ถามคดีอาญา โดยได้รับประกาศนียบัตร (Diploma) ด้านการไต่ถามคดี ซึ่งทำให้การไต่ถามคดีอาญาในประเทศสหพันธรัฐเยอรมันแพร่หลายและก้าวหน้ามากขึ้น

3.5 การไต่ถามคดีอาญาของประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

3.5.1 โครงสร้างทางการปกครอง ลักษณะทางสังคมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลักในประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

ประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นเกาะแก่งน้อยใหญ่ประมาณ 7,100 เกาะ⁵⁸ ปัจจุบันปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขแบ่งการปกครองออกเป็น 17 เขตในแต่ละเขตแบ่งเป็นหน่วยรัฐบาลท้องถิ่น (Local Government Units, LGUs) โดยที่มีจังหวัดเป็นหน่วยหลักมี 79 จังหวัด (Provinces) แบ่งออกเป็นนคร (Cities) และเทศบาล (Municipalities) นอกจากนี้ยังมีการปกครองหน่วยเล็กที่สุดคือระดับตำบลโดยให้กำนันเป็นนายตำบล และให้มีคณะมนตรีตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือกำนันในการปฏิบัติหน้าที่ ตำบลนี้มีบทบาทในการปกครองตนเองได้ในหลักการเหมือนกับจังหวัด นคร และเทศบาล⁵⁹ โดยก่อนที่สเปนจะเข้าครอบครองประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นเกาะแก่งมากมาย เช่นนี้ ย่อมทำให้ประชากรได้รวมกลุ่มกันตามเกาะแก่งต่างๆ หรือตามพื้นที่ต่างๆ กลุ่มละประมาณ 30 ถึง 100 ครอบครัว เรียกว่าบารังไกย์ (Barangay) ซึ่งเป็นภาษาพื้นเมืองของฟิลิปปินส์แปลว่าเรือ ซึ่งอาจหมายถึงชาวฟิลิปปินส์เป็นพวกที่อพยพมาจากเกาะบอร์เนียวเดินทางมาในเรือลำเดียวกัน แล้วขึ้นฝั่งที่ฟิลิปปินส์⁶⁰ เดิมกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ได้ทำการปกครองตนเองมีหัวหน้าเผ่าดูแลคนในบารังไกย์เดียวกันซึ่งเรียกว่าคาตูซึ่งทำการสืบตำแหน่งด้วยการสืบตระกูลหัวหน้าเผ่า มีหน้าที่ในด้านการปกครอง ประสิทธิภาพความยุติธรรม บัญญัติกฎข้อบังคับ นั่นหมายถึงผู้เป็นหัวหน้าเผ่าบารังไกย์มีอำนาจทั้งเป็นตุลาการและนิติบัญญัติด้วย ในยุคนี้เมื่อเกิดคดีขึ้น โดยเฉพาะคดีอาญาขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน ผู้เป็นผู้นำหมู่บ้านก็จะเป็นผู้ตัดสินคดีโดยเชิญผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านให้มาเป็นลูกขุน (Jury) โดยให้มีคู่อริอยู่พร้อมหน้ากัน⁶¹ โดยในแต่ละหมู่บ้านหรือบารังไกย์มีความเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน⁶² ด้วยความที่สังคมฟิลิปปินส์ได้มีการการปกครองในระดับชุมชนที่เข้มแข็งและมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งต่อมาผู้นำเหล่านี้ปัจจุบันได้กลายเป็นผู้มีอิทธิพลในชุมชนสังคมจนกลายเป็นสังคม

⁵⁸ โปยม จันทรังคะ. (2515). เรื่องคอมมิวนิสต์และมาตรการทางเศรษฐกิจสังคมในประเทศฟิลิปปินส์. หน้า 1.

⁵⁹ วิเชียร กาญจนวงษ์และกฤษณะ มะหะหมัด. (2518). สาธารณรัฐฟิลิปปินส์. หน้า 48.

⁶⁰ เสวต โมลภูติ. (2515). สาธารณรัฐฟิลิปปินส์. หน้า 3.

⁶¹ โปยม จันทรังคะ. เล่มเดิม. หน้า 29.

⁶² แหล่งเดิม. หน้า 25 - 27.

ที่อาจเรียกได้ว่าสังคมนิปปินส์เป็นสังคมเจ้าพ่อ (Bossism)⁶³ ที่เจ้าพ่อของแต่ละเขตมีอำนาจปกครองกลุ่มคนในอาณาเขตหรือชุมชนของตนได้และมีอำนาจตัดสินใจปัญหาความขัดแย้งหรือคดีที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจหรือในบารังไกย์ของตนได้โดยไม่จำเป็นต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล การปกครองแบบบารังไกย์นี้มีอิทธิพลและส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ในปัจจุบัน⁶⁴ โดยเฉพาะระบบการไกล่เกลี่ยคดีในรูปแบบปัจจุบันคือ Lupong Tagapayapor ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป ลักษณะครอบครัวและวัฒนธรรมของคนในประเทศฟิลิปปินส์นอกจากจะมีลักษณะเป็นสังคมเจ้าพ่อที่นิยมแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยตนเองภายในชุมชนบารังไกย์เองแล้วยังได้รับวัฒนธรรมความเป็นประชาธิปไตยจากประเทศสหรัฐอเมริกาสูง และในขณะเดียวกันก็มีความเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสสูง มีสำนึกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบทจะมีความใกล้ชิดกันมากมีการแบ่งกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี⁶⁵ ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ระบบบารังไกย์มีประสิทธิภาพในประเทศฟิลิปปินส์ ปัจจุบันนี้หน่วยการปกครองบารังไกย์ (Barangay) ส่วนใหญ่ได้มีการปรับปรุงรูปแบบไปให้ทันสมัย กล่าวคือ ให้ถือบารังไกย์เป็นหน่วยรัฐบาลท้องถิ่นที่เล็กที่สุด มี Barangay Captain หรือผู้นำหมู่บ้าน 1 คนมาจากการเลือกตั้ง มี Councilors หรือคณะกรรมการหมู่บ้านจำนวนหมู่บ้านละ 6 คน มาจากการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังมีบางพื้นที่ที่ระบบบารังไกย์ยังคงมีอำนาจในการปกครองตนเองได้ตามแบบโบราณอยู่ ประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์เป็นประเทศโลกที่ 3 หรือประเทศกำลังพัฒนา ลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นเกาะแก่งมากมายประชากรมีความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรมมากมีกลุ่มชนที่รวมตัวกันตามเกาะแก่งต่างๆ นอกจากจะมีการปกครองโดยภาครัฐแล้วบางหมู่บ้านชุมชนยังมีรูปแบบการปกครองเป็นของตนเองมีการจัดการกันเองภายในหมู่บ้านชุมชน

ส่วนกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักของประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์นั้นได้รับอิทธิพลจากประเทศสเปนและประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศเจ้าอาณานิคมจึงมีลักษณะโครงสร้างและรูปแบบคล้ายกับทั้งสองประเทศนี้กล่าวคือ มีกฎหมายรัฐธรรมนูญคล้ายคลึงกับประเทศสหรัฐอเมริกา มีศาลสูงและศาลในระดับล่างคือ ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ และมีศาลชำนาญพิเศษต่างๆ เช่น ศาลภาษีอากร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีศาลจังหวัดและศาลแขวงอีกด้วย แต่สิ่งที่แตกต่างกันก็มี เช่น ระบบศาลในประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ไม่มีระบบลูกขุน นอกจากนี้ยังมี

⁶³ Caroline S. Hau (2002). Of Strongmen and the State. Retrieved November 1, 2010, from http://kyotoreview.cseas.kyoto-u.ac.jp/issue/issue0/article_90.html.

⁶⁴ สีดา สอนศรี. (2550). ฟิลิปปินส์: จากอดีตสู่ปัจจุบัน (ค.ศ. 1986-2006). หน้า 4.

⁶⁵ แหล่งเดิม. หน้า 43.

รูปแบบของการไต่ถามคดีในหมู่บ้านหรือที่เรียกว่าบารังไกย์ (Barangay) ซึ่งเป็นระบบเฉพาะของประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ กฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เป็นกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา ดังนั้นจึงถือได้ว่าระบบกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์เป็นระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือ Civil Law แต่อย่างไรก็ตามแม้จะเป็นระบบประมวล แต่แนวทางปฏิบัติในการพิจารณาคดีของศาลก็ยังคงนำรูปแบบของระบบกฎหมายไม่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือ Common Law มาใช้มาก คือการนำแนวทางในการตัดสินคดีก่อนมาใช้เป็นหลักในการตัดสินคดีที่มีพฤติการณ์แห่งคดีคล้ายคลึงกัน⁶⁶ จนนักวิชาการบางท่านถึงกับกล่าวว่าระบบกฎหมายในประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์เป็นระบบผสมผสานกันระหว่าง Common Law และ Civil Law⁶⁷

3.5.2 รูปแบบการไต่ถามคดีอาญาในประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์⁶⁸

การไต่ถามคดีของประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ที่มีบทบาทในการยุติคดีอาญานอกกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและมีชื่อเสียงมากก็คือการจัดให้มีระบบการไต่ถามคดีข้อพิพาทภายในแต่ละหมู่บ้านหรือบารังไกย์ที่เรียกว่า Lupong Tagapayapor ซึ่งเป็นการปรับปรุงระบบการไต่ถามคดีข้อพิพาทในบางบารังไกย์ในรูปแบบเดิมในประวัติศาสตร์ให้ทันสมัยขึ้น เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2521 ประธานาธิบดี เฟอร์ดินาน อี มากอส ได้มีคำสั่งก่อตั้งระบบการระงับข้อพิพาทในระดับหมู่บ้านหรือบารังไกย์ (Lupong Tagapayapor) ขึ้น เป็นการนำจารีตประเพณีและค่านิยมการไต่ถามคดีข้อพิพาทในระดับหมู่บ้านระหว่างบุคคลในครอบครัวโดยผู้นำหมู่บ้านและผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่มีอิทธิพลและเข้มแข็ง ซึ่งเป็นจารีตประเพณีเดิมมาใช้บังคับเพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีภายในครอบครัวและหมู่บ้านได้อย่างเหมาะสมโดยไม่จำเป็นต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลเป็นการเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมชุมชนฟิลิปปินส์และช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล Lupong Tagapayapor ประกอบด้วยผู้นำหมู่บ้านและสมาชิกจำนวน 10-20 คน มาจากการเลือกตั้งของคนในหมู่บ้าน มีวาระการดำรงตำแหน่งในทุก 2 ปี มีคุณสมบัติคือ เป็นผู้มิถูกเนิ่นาที่แท้จริงหรือมีสถานที่ทำงานในหมู่บ้านนั้นและมีความประพฤติเหมาะสมกับการเป็น

⁶⁶ Renato Bautista, Jr. (2010). The Philippine Legal System. Retrieved June 05, 2010, from <http://law.suite101.com/article.cfm/the-philippine-legal-system>.

⁶⁷ Suomeksi. (2010). Study of Finland-Philippines Trade. Retrieved June 05, 2010, from <http://www.remburssi.org/projects/philippines/legal.htm>.

⁶⁸ ถาวร เสนเนียม. (2531). การระงับข้อพิพาทระดับหมู่บ้านในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการระงับข้อพิพาท. หน้า 6 – 8.

ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นผู้ไม่ถูกคัดสิทธิการรับราชการตามกฎหมาย และต้องเป็นผู้สมัครใจเป็น Lupong คิวย ผู้นำหมู่บ้านหรือบารังไกย์เป็นประธาน Lupong Tagapayapor โดยตำแหน่ง เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นในหมู่บ้านผู้นำหมู่บ้านจะทำการไกล่เกลี่ยก่อน หากไม่สามารถยุติได้ ข้อพิพาทก็จะเข้าสู่ Lupong Tagapayapor ในการนี้สมาชิกของ Lupong Tagapayapor ทั้งหมดจะเลือกผู้ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจำนวน 3 คน เป็นองค์คณะเรียกว่า Pangkat ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทการทำงานของ Pangkat จะอยู่ภายใต้การดูแลของ Lupong Tagapayapor ในการนี้ Lupong Tagapayapor จะมีการประชุมกันเดือนละ 1 ครั้งเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิก และ Lupong Tagapayapor นี้จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกเทศมนตรีของเมืองที่หมู่บ้านนั้นตั้งอยู่ ทั้งนี้รูปแบบการไกล่เกลี่ยที่กล่าวมานี้เป็นรูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะที่มีในสังคมสาธารณรัฐฟิลิปปินส์เท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าด้วยสภาพสังคมความเป็นบารังไกย์มาแต่เดิมและการเป็นสังคมเจ้าพ่อที่มีค่านิยมยุติความขัดแย้งภายในชุมชนด้วยตนเองได้ส่งผลให้ระบบการไกล่เกลี่ยคดีในชุมชนที่ออกแบบโดยรัฐในภายหลังใช้ได้ผลเป็นอย่างดี⁶⁹ และประสบความสำเร็จจนสามารถช่วยในการเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมฟิลิปปินส์และมีส่วนช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้

⁶⁹ เบอรรี่นาโต้ โกตินเนซ การ์เซีย, ผู้ประกอบธุรกิจ โรงแรมอิสติน กรุงเทพฯ บุคคลเชื้อชาติฟิลิปปินส์ สเปน, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2553.